

BISA .brussels

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Projecties voor de Brusselse schoolbevolking tegen 2025

n r 7

De cahiers van het BISA

JULI 2017

BISA .brussels

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Projecties voor de Brusselse schoolbevolking tegen 2025

nr 7

De cahiers van het BISA

JULI 2017

perspective
.brussels

PROJECTTEAM

Auteurs

Xavier DEHAIBE, Corentin DUSSART en Morgane VAN LAETHEM

Wetenschappelijk comité

Anne DUJARDIN, Julie LUMEN, Astrid ROMAIN en Benjamin WAYENS

Directie van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

Astrid ROMAIN

COVER

Cas-P

LAY-OUT EN DRUKWERK

Bietlot Imprimerie

VERTALING

Vertaald uit het Frans door Brussels Translation

Revisie: Lorenz HAVERANS

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid ROMAIN, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

VOOR MEER INFORMATIE

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

bisa@perspective.brussels – www.bisa.brussels

Wettelijk depot: IRIS Uitgaven – D/2017/6374/269

DANKWOORD

Deze analyse is er gekomen dankzij de nuttige bijdrage van tal van personen. Zo willen we graag de leden van de door perspective.brussels georganiseerde workshop bedanken voor de tijd die ze aan deze studie hebben besteed, net als Anne Dujardin, Lorenz Haverans, Julie Lumen en Benjamin Wayens voor het aandachtig nalezen, waardoor de kwaliteit van de analyses er nog is op verbeterd.

© **Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse**

Overneming met bronvermelding toegestaan

De Dienst Scholen en het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse maken voortaan beide deel uit van perspective.brussels. Deze BISA-studie heeft gebruik kunnen maken van deze nabijheid.

De in dit Cahier beschreven methodologie is o.a. gebaseerd op de discussies binnen een door perspective.brussels georganiseerde workshop waaraan onderwijsexperts hebben deelgenomen en die ging over het specifieke Brusselse karakter van deze thematiek. Maakten deel uit van deze werkgroep:

Xavier Dehaibe (perspective.brussels)

Eric Deny (ETNIC)

Anne Dujardin (perspective.brussels)

Corentin Dussart (perspective.brussels)

Géraldine Frébutte (Instance bassin EFE)

Carl Koninckx (Vlaamse Gemeenschap)

Julie Lumen (perspective.brussels)

Pierre Marissal (ULB)

Johan Surkyn (VUB)

Morgane Van Laethem (perspective.brussels)

Claude Van Opstal (FWB)

Benjamin Wayens (BSI)

INHOUD

INLEIDING	9
1. SCHOOLGAANDE LEERLINGEN IN HET BRUSSELS GEWEST: RECENTE EVOLUTIE	11
1.1. Onderwijs in België en in het Brussels Gewest	11
1.2. Schoolgaande populatie in de lift.....	12
1.3. Brusselse kinderen die in hun Gewest schoollopen	14
1.4. Brusselse kinderen die buiten hun Gewest schoollopen	15
1.5. In het Brussels Gewest schoollopende Walen en Vlamingen.....	16
2. HYPOTHESES EN METHODOLOGIE	19
2.1. Perimeter van de projecties van de schoolpopulatie 2024-2025.....	19
2.2. Een structurerende hypothese: de verzadiging van het Brussels schoolsysteem.....	19
2.3. Methodologie: definiëring van de geprojecteerde populaties.....	21
2.4. De in het Brussels Gewest schoolgaande Brusselse populatie in 2024-2025.....	22
2.5. Schatting van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande kinderen in 2024-2025.....	23
2.6. Verdeling van de Brusselse schoolpopulatie in 2024-2025 volgens de gemeenschappen en het type onderwijs.....	24
3. RESULTATEN VAN DE PROJECTIES.....	27
3.1. Evolutie van de schoolpopulatie in het kleuteronderwijs in het Brussels Gewest.....	28
3.2. Evolutie van de schoolpopulatie in het lager onderwijs in het Brussels Gewest.....	30
3.3. Evolutie van de schoolpopulatie in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest.....	32
3.4. Verdeling van de Brusselse schoolpopulatie in 2024-2025 volgens de gemeenschappen en het type onderwijs.....	36
3.5. Brusselaars die buiten het Gewest schoollopen	38
3.6. En na 2025?.....	39
SYNTHESE EN CONCLUSIES.....	41
BIJLAGE: PROJECTIES VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET BASISONDERWIJS.....	43
BIBLIOGRAFIE.....	45
LIJSTEN VAN DATABANKEN EN STATISTIEKEN	47
LIJST VAN FIGUREN	48
LIJST VAN DE TABELLEN	49
LIJST VAN DE GRAFIEKEN.....	50
LIJST VAN DE KADERS	51

INLEIDING

Zeven jaar geleden heeft het BISA het Cahier “Weerslag van de demografische ontwikkeling op de schoolbevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest” gepubliceerd. Op basis van de demografische vooruitzichten van het BISA voorspelde deze studie een snelle groei van de schoolpopulatie, eerst in het kleuteronderwijs, daarna in het lager en ten slotte ook in het secundair onderwijs. Op langere termijn wees de studie op een vermoedelijke verdere groei van de schoolpopulatie.

Het in 2010 voorspelde scenario is achteraf bewaarheid geworden. Als antwoord daarop en op basis van de voorstellen uit de studie, zijn er tal van plaatsen bijgekomen, zowel in bestaande als in nieuwe scholen en dan vooral in het basisonderwijs. Om het scheppen van extra plaatsen te begeleiden heeft de Brusselse Regering een schoolfacilitator aangesteld, die de actoren uit het onderwijs op één lijn moet krijgen met de actoren verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening.

Ondanks de inspanningen die de overheden en de inrichtende machten zich sinds 2010 hebben getroost, zijn er steeds meer aanwijzingen dat de scholen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) oververzadigd raken. Alle onderwijsniveaus krijgen intussen volop met dit fenomeen af te rekenen. Zo verlaten steeds meer Brusselse kinderen het Gewest om elders in België school te lopen. Tegelijk neemt ook het aantal niet-Brusselse kinderen dat in het Gewest naar school gaat af.

Deze vaststelling en de noodzaak om de projecties van de schoolpopulatie te actualiseren tegen een nieuwe operationele einddatum (2025) sluiten aan bij de in de Strategie 2025 geformaliseerde bekommernis van de Brusselse Regering, om over informatie te beschikken over de behoefte aan extra plaatsen in het onderwijs. Deze elementen zijn de belangrijkste redenen om de studie die in dit Cahier aan bod komt uit te voeren.

Deze studie wil dus een projectie tegen 2025 voorleggen van het aantal leerlingen dat in de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest school zal lopen, in functie van de gemeente waar ze wonen. Daarnaast wordt ook een verdeling van deze schoolpopulatie voorgesteld in functie van de gemeenschap en van het type onderwijs. Deze projecties houden bovendien rekening met een minimale schatting van het aantal leerlingen, dat omwille van de verzadiging, geen plaats heeft gevonden in een school in het Brussels Gewest.

Het eerste hoofdstuk van dit Cahier gaat in op de institutionele context en op de recente evolutie van de schoolpopulatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het tweede hoofdstuk komen de hypothesen en methodologie aan bod, in het derde hoofdstuk de resultaten. De studie wordt ten slotte afgerond met een aantal conclusies.

1. SCHOOLGAANDE LEERLINGEN IN HET BRUSSELS GEWEST: RECENTE EVOLUTIE

1.1. ONDERWIJS IN BELGIË EN IN HET BRUSSELS GEWEST

Na de verdere federalisering van België, werden de gemeenschappen geleidelijk aan bevoegd voor persoonsgebonden en culturele aangelegenheden, waaronder onderwijs (Wayens, Janssens et Vaesen, 2013). Sinds de oprichting van het tweetalige Brussels Gewest¹ in 1989, zijn zowel de Fédération Wallonie-Bruxelles (FWB – Franse Gemeenschap) als de Vlaamse Gemeenschap bevoegd inzake onderwijs. Ze organiseren en financieren het onderwijssysteem op het gewestelijk grondgebied. Naast de twee door de gemeenschappen georganiseerde systemen, kunnen ouders hun kinderen nog op andere manieren onderwijs doen volgen. Het gaat hier dan om onderwijs dat niet door de FWB of door de Vlaamse Gemeenschap wordt gesubsidieerd (of georganiseerd). Denken we maar aan kinderen die thuis-onderwijs volgen, leerlingen die in Europese scholen of andere internationale en/of private onderwijsinstellingen zijn ingeschreven.

Vanaf twee en een half jaar kunnen kinderen in België naar school gaan. Ouders kunnen hun kind dan in het kleuter-onderwijs inschrijven, dat drie jaar duurt. Vanaf de leeftijd van zes jaar geldt de schoolplicht. Kinderen lopen dan zes jaar lang school in het lager onderwijs (in theorie van 6 jaar tot 11 jaar). Het kleuter- en lager onderwijs vormen samen het basisonderwijs. Daarna zetten leerlingen hun leerplicht verder in het secundair onderwijs, dat in theorie ook zes jaar duurt (van 12 jaar tot 17 jaar). Vanaf de leeftijd van 18 jaar zijn jongeren niet langer schoolplichtig.

Er bestaan twee types onderwijs. Behalve het gewoon onderwijs subsidiëren de gemeenschappen ook het gespecialiseerd onderwijs. Daarmee “*kan worden ingespeeld op de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen die het moeilijk hebben*”² (uit het Frans vertaald).

Deze studie richt zich op de leerlingen die schoollopen binnen de door de twee grote gemeenschappen van dit land georganiseerde of gesubsidieerde netten en heeft betrekking op het basis- en het secundair onderwijs. Het gaat om de leerlingen in het Franstalig en Nederlandstalig, officieel en vrij (confessioneel en niet-confessioneel)³, gewoon en gespecialiseerd, voltijds en alternerend⁴ onderwijs. Het betreft hier een groot deel van de schoolgaande leerlingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Tijdens het schooljaar 2014-2015 volgde meer dan 93 %⁵ van de schoolgaande leerlingen in het Gewest les in door de gemeenschappen georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstellingen.

Ter afronding van dit beknopte overzicht van het onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, geven we een beschrijving van de geografie van de leerlingen die deel uitmaken van de schoolgaande bevolking in het Gewest. Figuur 1 is een weergave van de leerlingenstroom binnen, van en naar het BHG voor het jaar 2014-2015. Brusselaars vormen met 212 200 leerlingen (op een totaal van 247 760 schoolgaande leerlingen in het BHG) de meerderheid van de schoolgaande leerlingen in het BHG. Ze zijn op de volgende manier onderverdeeld: 54 200 kinderen in het kleuteronderwijs, 82 800 in het lager onderwijs en 75 200 in het secundair onderwijs ingeschreven in een school op het grondgebied van Gewest.

Daarbij komen nog de leerlingen die pendelen vanuit het Waals Gewest en het Vlaams Gewest, richting Brussels Gewest. Als metropool en hoofdstad van het land speelt het Brussels Gewest dan ook een centrale rol in het onderwijssysteem van het land, vooral dan voor de dichte rand. Het aantal leerlingen dat buiten het Gewest woont en naar

¹ In dit Cahier worden de benamingen “Brussels Gewest” en “Brussels Hoofdstedelijk Gewest” door elkaar gebruikt.

² Fédération Wallonie-Bruxelles, www.enseignement.be/index.php?page=25191&navi=404 geraadpleegd op 10 mei 2017.

³ Voor meer informatie over de netten, zie o.a.: <http://www.enseignement.be/index.php?page=25568&navi=2667> (FWB) en <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/officieel-en-vrij-onderwijs-onderwijsnetten-en-koepels> (VG)

⁴ In tegenstelling tot het voltijds onderwijs, combineert het alternerend onderwijs een algemene opleiding met beroepspraktijk.

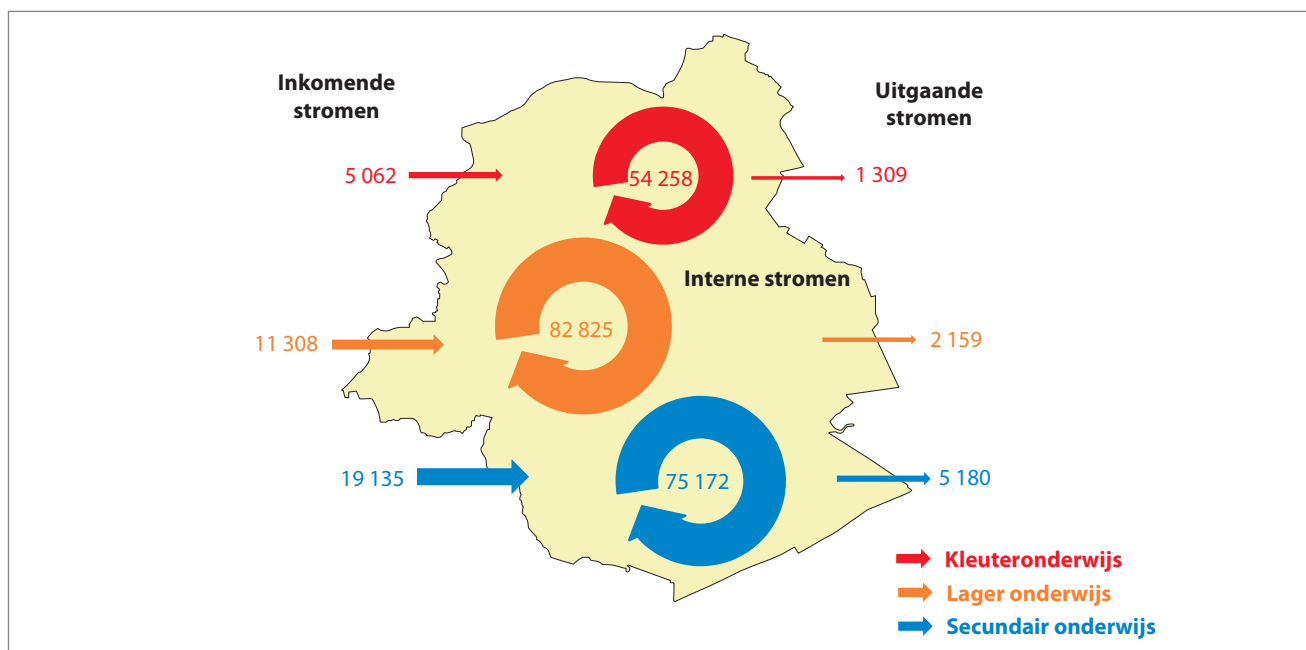
⁵ Volgens de BISA-gegevens over de schoolpopulatie beschikbaar op: www.bisa.brussels (thema onderwijs)

school gaan in het Brussels Gewest (instromers) bevestigt die rol. Met 35 500 waren ze in 2014-2015, die dagelijks pendelden om in het Brussels Gewest school te lopen. Dit hoge aantal pendelaars is de weerspiegeling van een institutioneel systeem dat binnen het federaliseringsproces van België is ingevoerd. Zo schrijven heel wat Franstaligen uit de Vlaamse rand hun kinderen in een Franstalige school in

het BHG, want er is immers geen Franstalige middelbare school in Vlaams-Brabant.

Een deel van de Brusselaars ten slotte loopt ook school buiten het Gewest: de uitstromers. Ze waren in 2014-2015 minder talrijk dan de instromers maar toch nog met 8 600, alle niveaus door elkaar.

FIGUUR 1: Aantal in het Brussels Gewest woonachtige en/of schoollopende leerlingen per stroom en onderwijsniveau in 2014-2015

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden), berekeningen BISA

1.2. SCHOOLGAANDE POPULATIE IN DE LIFT

Tijdens het schooljaar 2014-2015 waren over het volledige Brussels Gewest gespreid in totaal 247 760 leerlingen ingeschreven in een (door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd) en op het gewestelijk grondgebied gevestigde kleuter-, lagere of secundaire school. Tussen 2009-2010 en 2014-2015 (laatste bestudeerde schooljaar) neemt het aantal leerlingen in alle niveaus constant toe. In totaal zijn er tussen 2009-2010 en 2014-2015, 19 700 leerlingen bijgekomen. Deze evolutie is het gevolg van de demografische ontwikkelingen in Brussel. Het Gewest wordt immers sinds begin van de jaren 2000 gekenmerkt door een sterke bevolkingsgroei met daaraan gekoppeld een verjonging van de leeftijds-

structuur. Tussen 2007 en 2012, "wisselt de intensiteit van de toename [van het aantal individuen per leeftijd] maar de toename is duidelijker bij kinderen jonger dan 10" (BISA Focus nr. 16, 2016). Deze bevolkingsgroei vertaalt zich rechtstreeks met de stijging van de schoolpopulatie binnen het Gewest.

Volgens gegevens van de Franse en Vlaamse Gemeenschap loopt 96 % van de leerlingen in het BHG school in het gewone onderwijs. Het aandeel van het gespecialiseerd onderwijsaanbod in het BHG bedroeg in 2014-2015, 0,9 % in het kleuter-, 5,5 % in het lager en 3,9 % in het secundair onderwijs.

TABEL 1: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het georganiseerde of gesubsidieerde Franstalige en Nederlandstalige kleuter-, lager en secundair onderwijs voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015

Niveau	Schooljaar					
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Kleuteronderwijs	54 013	55 299	56 422	57 695	58 648	59 320
Fédération Wallonie-Bruxelles	42 393	43 606	44 533	45 515	46 178	46 683
Vlaamse Gemeenschap	11 620	11 693	11 889	12 180	12 470	12 637
Lager onderwijs	85 135	86 633	88 559	90 553	91 988	94 133
Fédération Wallonie-Bruxelles	70 476	71 560	73 078	74 553	75 565	77 060
Vlaamse Gemeenschap	14 659	15 073	15 481	16 000	16 423	17 073
Secundair onderwijs	88 911	89 595	91 011	92 184	93 588	94 307
Fédération Wallonie-Bruxelles	75 549	76 295	77 563	78 610	79 671	80 252
Vlaamse Gemeenschap	13 362	13 300	13 448	13 574	13 917	14 055
Totaal Fédération Wallonie-Bruxelles	188 418	191 461	195 174	198 678	201 414	203 995
Totaal Vlaamse Gemeenschap	39 641	40 066	40 818	41 754	42 810	43 765
Totaal	228 059	231 527	235 992	240 432	244 224	247 760

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden)

Tabel 1 geeft de verdeling tussen de twee gemeenschappen weer van het aantal in het BHG schoolgaande leerlingen⁶. In 2014-2015 waren de 204 000 in het BHG schoolgaande leerlingen in het Franstalige onderwijs goed voor 82 % van de leerlingen uit het door de gemeenschappen georganiseerde onderwijs. De 43 700 overige leerlingen, zijnde 18 % van de in het BHG schoolgaande leerlingen, waren datzelfde jaar in het Nederlandstalige onderwijs ingeschreven. Toch zijn duidelijke verschillen zichtbaar tussen de verschillende onderwijsniveaus.

• KLEUTERONDERWIJS

Tussen de schooljaren 2009-2010 en 2014-2015 groeit de schoolpopulatie met 10 % van 54 000 naar 59 300 leerlingen (goed voor een stijging van 5 300 leerlingen). Terwijl het aantal in het kleuteronderwijs ingeschreven leerlingen stijgt, is het aantal door elke gemeenschap opgevangen leerlingen de afgelopen zes bestudeerde jaren stabiel gebleven. Tijdens het schooljaar 2014-2015 volgen 46 700 kinderen les in het Frans (79 %) en 12 600 in het Nederlands (21 %).

• LAGER ONDERWIJS

Nog steeds tijdens de periode 2009-2010 tot 2014-2015 blijkt uit tabel 1 dat de demografische groei meer impact heeft op het lager onderwijs dan op de andere onderwijsniveaus. In 2009-2010 waren 85 100 leerlingen in een Brus-

selse school ingeschreven tegenover 94 100 in 2014-2015. Het aantal leerlingen stijgt met 11 % op zes jaar tijd, of een stijging met 9 000 bijkomende leerlingen.

Net zoals in het kleuteronderwijs zijn vier op de vijf leerlingen ingeschreven in een Franstalige school en een op vijf in een Nederlandstalige school. In het BHG is de relatieve stijging van het aantal leerlingen over die periode evenwel sterker in het Nederlandstalige onderwijs dan in het Franstalige onderwijs. Op vijf jaar tijd stijgt het aantal leerlingen in het Nederlandstalige onderwijs met 16 % (+ 2 400 leerlingen), in het Franstalige onderwijs met 9 % (+ 6 600 leerlingen).

• SECUNDAIR ONDERWIJS

In het secundair onderwijs is de toename van de schoolpopulatie tijdens de bestudeerde periode iets beperkter. Toch bedraagt die stijging nog altijd 6 %, goed voor 5 400 extra leerlingen in de periode 2009-2010 tot 2014-2015, jaar waarin 94 300 leerlingen in een binnen het Gewest gevestigde school zijn ingeschreven.

Deze stijging is verhoudingsgewijs gelijk verspreid tussen het Nederlandstalige en het Franstalige onderwijs. 85 % van de in het Gewest schoollopende leerlingen gaat naar een door de FWB georganiseerde of gesubsidieerde school en 15 % van de in het Gewest schoollopende leerlingen gaat naar een door de Vlaamse Gemeenschap georganiseerde of gesubsidieerde school. Tijdens de zes jaar van de bestudeerde periode blijft die verhouding dezelfde.

⁶ Tenzij het erbij is vermeld, hebben de in dit Cahier voorgestelde cijfers betrekking op het gewoon en gespecialiseerd onderwijs.

1.3. BRUSSELSE KINDEREN DIE IN HUN GEWEST SCHOOLLOPEN

Tabel 2 geeft de verdeling weer van de tijdens het schooljaar 2014-2015 in het BHG schoollopende kinderen in functie van de gemeente waar ze wonen en vergelijkt voor elk onderwijsniveau het aantal Brusselse leerlingen met het totale aantal in het BHG schoolgaande leerlingen. Tijdens het bestudeerde jaar lopen 212 000 Brusselaars school in het Gewest. Zo zijn ze goed voor 85,7 % van de in

het Gewest schoollopende populatie. De mobiliteit van de leerlingen stijgt met de leeftijd, het aantal Brusselaars is dan ook het hoogst in het kleuteronderwijs (91,5 %). Met 88 % blijft dit percentage in het lager onderwijs nog altijd hoog. In het secundair daalt hun aantal sterk. Tijdens het schooljaar 2014-2015 waren ze nog goed voor 79,7 % van de populatie in het secundair.

TABEL 2: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende populatie per niveau en volgens de woonplaats tijdens het schooljaar 2014-2015

Woonplaats	Niveau			Totaal
	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs	
Anderlecht	6 365	9 861	8 880	25 106
Oudergem	1 327	1 848	1 754	4 929
Sint-Agatha-Berchem	1 150	1 827	1 751	4 728
Brussel	8 254	13 043	11 699	32 996
Etterbeek	1 583	2 330	2 163	6 076
Evere	1 822	2 791	2 771	7 384
Vorst	2 736	3 937	3 627	10 300
Ganshoren	1 155	1 781	1 566	4 502
Elsene	2 724	3 568	3 294	9 586
Jette	2 557	4 053	3 455	10 065
Koekelberg	1 235	1 866	1 523	4 624
Sint-Jans-Molenbeek	5 766	9 180	7 997	22 943
Sint-Gillis	2 198	3 112	2 853	8 163
Sint-Joost-ten-Node	1 434	2 276	2 160	5 870
Schaarbeek	7 013	10 678	9 631	27 322
Ukkel	2 675	4 255	4 078	11 008
Watermaal-Bosvoorde	816	1 520	1 495	3 831
Sint-Lambrechts-Woluwe	1 999	2 722	2 470	7 191
Sint-Pieters-Woluwe	1 449	2 177	2 005	5 631
Totale aantal Brusselaars	54 258	82 825	75 172	212 255
Totale aantal in het BHG schoolgaande leerlingen	59 320	94 133	94 307	247 760
Deel van de Brusselaars (%)	91,5	88,0	79,7	85,7

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden)

De verdeling van de leerlingen tussen de verblijfsgemeentes heeft te maken met de verdeling van de bevolking binnen het Gewest. Door de leeftijdsstructuur van de bevolking in bepaalde gemeenten gaat de schoolpopulatie zich meer in bepaalde gemeenten concentreren. Volgens

tabel 2 woont meer dan 50 % van de Brusselse leerlingen, die schoollopen in een school binnen het Gewest, in slechts vier gemeenten (Brussel-Stad, Schaarbeek, Anderlecht en Sint-Jans-Molenbeek), terwijl 44 % van de bevolking in het Gewest in deze gemeenten woont⁷.

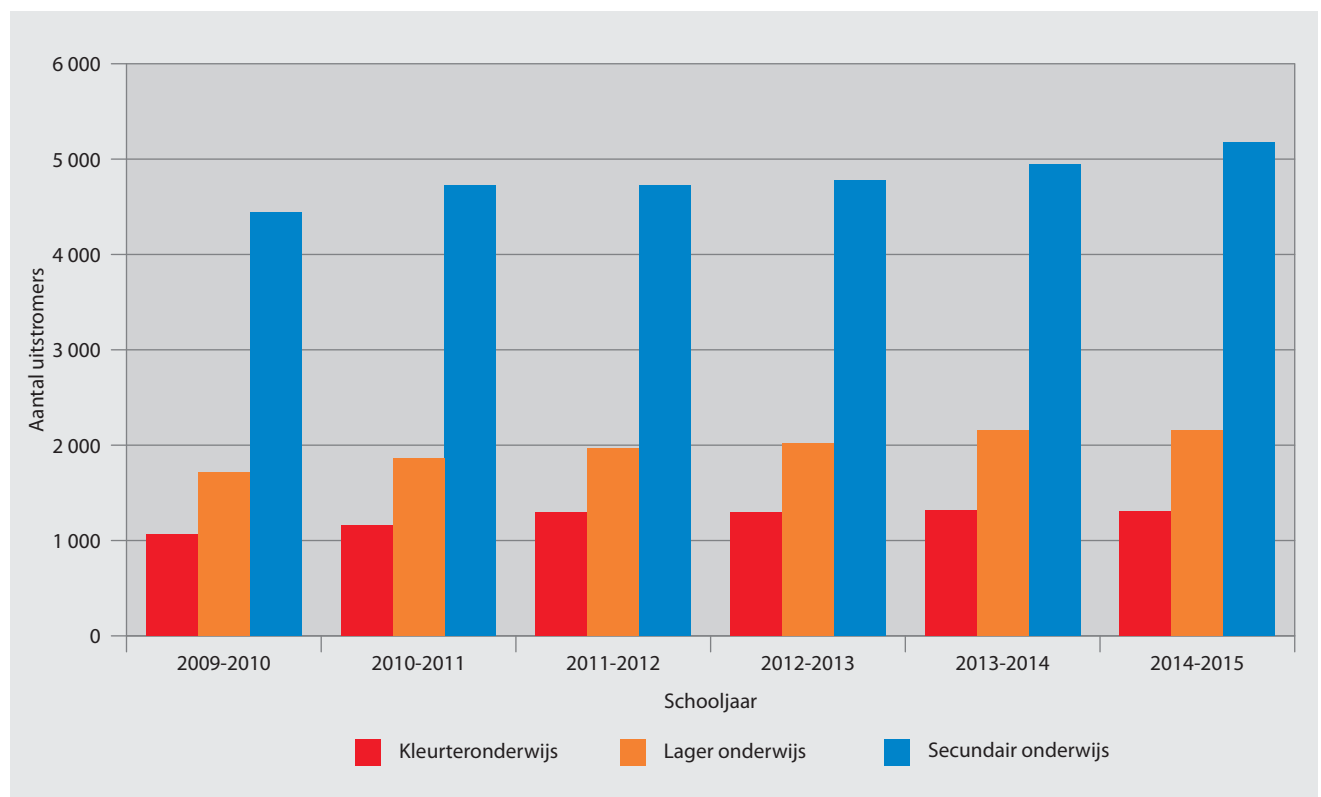
⁷ Volgens de BISA-gegevens over de schoolpopulatie 2015 beschikbaar op www.bisa.brussels (thema bevolking)

1.4. BRUSSELSE KINDEREN DIE BUITEN HUN GEWEST SCHOOLLOPEN

Niet alle Brusselaars lopen school in het Gewest. Een deel van hen, de uitstromers, zet hun schoolloopbaan vooral verder in Waals- en Vlaams-Brabant. Dit fenomeen doet zich hoofdzakelijk voor in het secundair onderwijs. Van de

8 650 Brusselse leerlingen die buiten het BHG schoollopen, zitten er 5 200 in het secundair, 2 150 in het lager en 1 300 in het kleuteronderwijs.

GRAFIEK 1: Aantal buiten het Gewest schoollopende Brusselaars (uitstromers) per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden)

Tijdens de zes jaar van het onderzoek hebben steeds meer Brusselaars ervoor gekozen, of zijn ze verplicht geweest, buiten het Gewest naar school te gaan. Het aantal uitstromers is tussen 2009-2010 en 2014-2015 met 19,6 % toegenomen. In absolute cijfers is de stijging het sterkst voor de Brusselaars in het secundair onderwijs, met 739 extra leerlingen die tussen 2009-2010 en 2014-2015 het BHG verlaten. In relatieve termen is die stijging het sterkst in het lager en kleuteronderwijs. Tussen de schooljaren 2009-2010 en 2014-2015 stijgt het aantal leerlingen

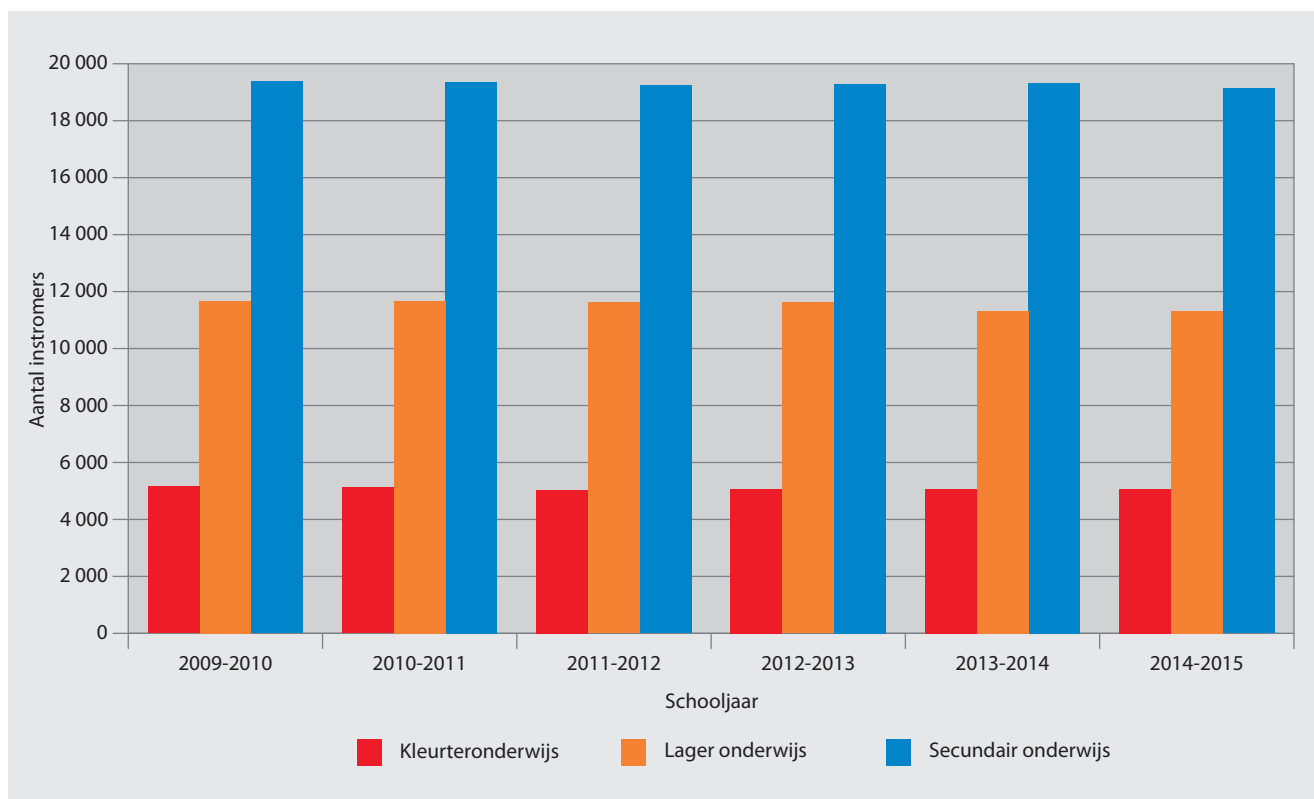
uit het kleuter- en lager onderwijs dat het Gewest verlaat met respectievelijk 22,7 % en 25,6 %, terwijl die stijging gedurende diezelfde periode voor het secundair 16,6 % bedraagt. De sterke en continue stijging van het aantal Brusselaars dat buiten het Gewest naar school gaat kan erop wijzen dat ouders het moeilijk hebben om hun kinderen in te schrijven in een school naar keuze in het BHG. Deze moeilijkheden binnen het onderwijssysteem verplichten een steeds groter deel van de Brusselse leerlingen om buiten het Gewest naar school te gaan.

1.5. IN HET BRUSSELS GEWEST SCHOOLLOPENDE WALEN EN VLAMINGEN

Tijdens het schooljaar 2014-2015 komen 35 500 leerlingen die buiten een van de 19 Brusselse gemeenten woonden dagelijks naar een school in het BHG. Er zijn er dus vier keer meer die dagelijks het Gewest binnenkomen om er school

te lopen, dan dat er het Gewest verlaten. In 2014-2015 zijn die instromers goed voor 14,3 % van de Brusselse schoolpopulatie. In het secundair is 20,3 % van de in het Brussels Gewest schoollopende populatie niet-Brusselaar.

GRAFIEK 2: Aantal in het Brussels Gewest schoollopende niet-Brusselse kinderen (instromers) per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden)

Ten opzichte van de uitstromers blijkt uit grafiek 2 dat het aantal instromers stagneert. Tabel 3 toont echter wel dat jaarlijks minder instromers kiezen voor een school in het Brussels Gewest. Zo is hun aantal tijdens de periode 2009-2010 tot 2014-2015 licht (- 2 %) gedaald (terwijl het

aantal uitstromers, alle niveaus door elkaar, met 19,6 % is gestegen). In het lager onderwijs is de daling van het aantal instromers met 3,2 % iets opvallender. In het kleuteronderwijs is dit aantal met 1,7 % en in het secundair onderwijs met 1,9 % gedaald.

TABEL 3: Aantal in het Brussels Gewest schoollopende niet-Brusselse kinderen per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015

Niveau	Schooljaar					
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Kleuteronderwijs	5 152	5 123	5 039	5 076	5 074	5 062
Fédération Wallonie-Bruxelles	3 832	3 862	3 804	3 906	3 872	3 852
Vlaamse Gemeenschap	1 320	1 261	1 235	1 170	1 202	1 210
Lager onderwijs	11 679	11 659	11 617	11 620	11 322	11 308
Fédération Wallonie-Bruxelles	9 138	9 192	9 197	9 244	8 997	9 013
Vlaamse Gemeenschap	2 541	2 467	2 420	2 376	2 325	2 295
Secundair onderwijs	19 375	19 351	19 232	19 299	19 316	19 135
Fédération Wallonie-Bruxelles	13 786	13 939	13 980	14 277	14 308	14 219
Vlaamse Gemeenschap	5 589	5 412	5 252	5 022	5 008	4 916
Totale aantal instromers	36 206	36 133	35 888	35 995	35 712	35 505
Totale aantal in het BHG schoolgaande leerlingen	228 059	231 527	235 992	240 432	244 224	247 760
Deel van de instromers (%)	15,9	15,6	15,2	15,0	14,6	14,3

Bron: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden)

De beperkte daling (701 leerlingen) van het aantal instromers tussen 2009-2010 en 2014-2015 mag evenwel niet worden onderschat. In 2009-2010 was zo'n 16 % van de schoolpopulatie die in het BHG studeert afkomstig van buiten het Gewest. Vijf jaar later is dit aantal gedaald naar 14,3%. Verhoudingsgewijs lopen dus steeds minder leerlingen vanuit beide andere Gewesten school in het Brussels Gewest. Deze cijfers bevestigen ook de moeilijkheden binnen het onderwijssysteem in het BHG, dat steeds minder kinderen uit het Vlaams en Waals Gewest opvangt.

Uit de uitsplitsing per gemeenschap blijken grote verschillen in de evolutie van het aantal instromers. Het aantal instromers dat naar een Franstalige school gaat blijft stabiel, met een lichte stijging voor de leerlingen uit het secundair. De daling van het aantal instromers valt vooral op voor alle niveaus in het Nederlandstalig onderwijs.

2. HYPOTHESES EN METHODOLOGIE

De bedoeling van de projecties van de schoolpopulatie is om voor elke verblijfsgemeente, het aantal leerlingen te bepalen dat, afhankelijk van het onderwijsniveau, tegen 2024-2025

in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest school zal moeten lopen. Daarnaast wordt ook een uitsplitsing voorgesteld op basis van twee kenmerken (gemeenschap en type onderwijs).

2.1. PERIMETER VAN DE PROJECTIES VAN DE SCHOOLPOPULATIE 2024-2025

De hierin voorgestelde projecties betreffen niet de volledige Brusselse schoolpopulatie. In het kader van deze projectie wordt **enkel rekening gehouden met het door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs**, en dus niet met het privaat of internationaal onderwijs. Zowel het gewoon als het gespecialiseerd onderwijs worden in aanmerking genomen, het onderwijs voor sociale promotie niet.

De gebruikte methode om projecties van de schoolpopulatie te maken vereist volledige gegevens over de schoolpopulatie voor de laatst bestudeerde schooljaren. Op basis van de beschikbare gegevens voor de andere vormen van onderwijs dan het door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs, kunnen geen berekeningen worden gemaakt. We hadden dus geen andere keuze dan ons te beperken tot het gemeenschapsonderwijs. **In deze Cahier heeft elke verwijzing naar de schoolpopulaties de facto dus enkel betrekking op de schoolpopulaties uit het door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs.**

De in de door de gemeenschappen georganiseerde of gesubsidieerde scholen schoolgaande leerlingen maken met zo'n 93 % het grootste deel uit van de Brusselse schoolpopulatie. Op basis van het aantal leerlingen in de gemeenschappen projecties van de schoolpopulatie maken

blijft dus relevant, ook al blijft de totale schoolpopulatie in het Brussels Gewest en de evolutie ervan daarmee onderschat. Deze hypothese impliceert dat de Europese, private en internationale scholen in staat zouden zijn de te grote vraag die tot hen is gericht kunnen opvangen. Concreet betekent dit dat in de toekomst, een constant deel van de in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen, met name 7 %, hen kan worden toegewezen.

Voor de projecties van de schoolpopulatie werd gekozen voor **het gemeentelijk niveau**. De keuze voor de projecties op gemeentelijk niveau komt tegemoet aan de wens om rekening te houden met de gemeentelijke eigenheden inzake onderwijs en bevolkingsgroei (BISA Cahier nr. 6, 2016). In het kader van de projecties nopen de mobiliteit van de leerlingen en de geografische indeling van het scholenaanbod ertoe de voorkeur te geven aan de **verblijfplaats** van de leerlingen.

De schoolpopulaties zijn bewust niet ingedeeld volgens de gemeenten waar de leerlingen schoollopen. De bewegingen tussen de gemeenten waar de leerlingen wonen en die waar ze schoollopen worden sterk bepaald door de specialisaties in het onderwijsaanbod, dat tussen gemeenten onderling verschilt. Er wordt dus bewust voor gekozen afstand te nemen van deze component van het scholenaanbod.

2.2. EEN STRUCTURERENDE HYPOTHESE: DE VERZADIGING VAN HET BRUSSELSE SCHOOLSYSTEEM

Het in deze studie gebruikte concept van verzadiging heeft betrekking op de verzadiging in de scholen van het BHG binnen de perimeter van de projectie. Noch de vaststelling

van de verzadiging, noch de hypothese ervan impliceren dat alle plaatsen van alle scholen zijn ingenomen. Niet alle beschikbare plaatsen zijn substitueerbaar, met name door

bepkeringen zoals tijd, geografie, pedagogie, broers en zussen, netwerk, taal, en dan hebben we het nog niet over de problematiek van de keuze van de ouders voor een bepaalde onderwijsinstelling.

In deze studie kenmerkt de verzadiging dus de toestand van een schoolsysteem, waarbij de voorkeuren van bepaalde ouders op vlak van ligging, taal, pedagogie of schoolnet, ernstig in het gedrang komen door de schaarste van het aantal aangeboden plaatsen. In die omstandigheden gaat de prioriteit uit naar het vinden van een plaats en niet zozeer naar de gewenste plaats.

De hypothese van de verzadiging van het Brusselse schoolstelsel zal heel wat methodologische keuzes beïnvloeden. Verschillende van onderstaande elementen zullen deze hypothese ondersteunen.

De door het BISA in 2010 gerealiseerde studie naar de impact van de demografische groei op de schoolpopulatie in het BHG kwam tot volgende vaststelling: het onderwijsaanbod in het Brussels Gewest lijkt moeilijk tegemoet te komen aan de vraag. In die tijd vertoonden de scholen reeds tekenen van verzadiging, zowel in de Franse Gemeenschap als in de Vlaamse Gemeenschap. Sindsdien is de Brusselse bevolking enkel maar gestegen, waardoor de scholen in het Brussels Gewest nog meer onder druk zijn komen te staan, ondanks de inspanningen die zijn geleverd om extra plaatsen te creëren.

Op basis van de cijfers van de gemeenschappen, is de Brusselse schoolpopulatie er tussen de schooljaren 2009-2010 en 2014-2015 met 19 701 leerlingen op vooruitgegaan: 14 305 extra leerlingen in het basisonderwijs en 5 396 in het secundair. Daarop hebben de onderwijsactoren de krachten gebundeld om extra plaatsen te creëren en meer leerlingen te kunnen opvangen op het grondgebied van het BHG. Volgens cijfers van de Dienst Scholen van perspective.brussels zijn er tussen de jaren 2010-2011 en 2014-2015, 12 169 plaatsen bijgekomen. Deze cijfers hebben enkel betrekking op nieuwe gecreëerde plaatsen en niet op een eventuele uitbreiding van reeds bestaande klassen. Bovendien gaat het enkel om projecten met overheidssubsidies van de gemeenschappen of van het BHG, en om projecten in het officiële, door de gemeenten gesubsidieerd onderwijs.

De tijdens de periode 2010-2011 tot 2014-2015 gecreëerde 10 469 extra plaatsen kwamen er vooral bij in het basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs). In het secundair onderwijs waren er dat 1 700. Het toetsen van deze cijfers aan de stijging van de schoolpopulatie de afgelopen jaren lijkt de verzadiging van het onderwijsstelsel in het Brussels Gewest te bevestigen.

Vanaf het kleuteronderwijs wordt het moeilijk om Brusselse kinderen in een school in te schrijven. Uit een in 2010 uitgevoerde kwalitatieve enquête in acht gemeenten van het BHG (Humblet, 2011) blijkt dat de klassen in tal van scholen vol zitten en dat het onmogelijk is om nog nieuwe klassen te openen. Van de acht gemeenten zijn er vier met een algemeen tekort (alle scholen zijn verzadigd). Deze spanningen worden bevestigd doordat er steeds meer en

steeds langere wachtlijsten zijn voor de inschrijving van de kinderen in de basisscholen. Het Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling (dat voortaan volledig deel uitmaakt van perspective.brussels) wees er in 2013 op dat er op het gewestelijk grondgebied steeds meer wachtlijsten in het gemeentelijk onderwijs waren. Het aantal op deze lijsten ingeschreven leerlingen neemt constant toe, terwijl de meervoudige inschrijvingen een probleem zijn om de behoeften te becijferen.

Een recente nota van de FWB (FWB, 2016) voor het Parlement van de FWB analyseert de behoeften in termen van plaatsaanbod in de scholen en bevestigt het tekort aan plaatsen in het Gewest. Deze nota beschrijft de Brusselse situatie voor het secundair als volgt: *“Vanaf nu en ook voor de komende jaren, lijkt de reservecapaciteit op het volledige grondgebied van het Gewest amper voldoende. De plannen om nieuwe plaatsen te creëren zullen niet volstaan om voldoende en volledig op de behoeften in te spelen”* (uit het Frans vertaald).

In 2015 hebben de KU Leuven en de VUB (Groenez en Surkyn, 2015) een studie uitgevoerd naar de capaciteit van het onderwijs in Vlaanderen. Uit deze studie blijkt dat de opvangcapaciteit van leerlingen in de Vlaamse steden over het algemeen hun eigen schoolpopulatie overstijgt. Dit geldt voor alle niveaus maar het is vooral in het secundair onderwijs dat de opvangcapaciteit het aantal leerlingen dat de schoolpopulatie van de steden uitmaakt, het meest overstijgt. De auteurs van de studie wijzen er evenwel op dat deze “overcapaciteit” tussen 2007 en 2013 lijkt af te nemen voor de Nederlandstalige plaatsen in het Brussels Gewest. Ze stellen vast dat het aantal plaatsen in het Nederlandstalige kleuteronderwijs in het Brussels Gewest in 2013 lager is dan het aantal Nederlandstalige leerlingen in het Gewest. Bovendien is de “overcapaciteit” in het Brussels Gewest tussen 2007 en 2013 voor het lager en secundair onderwijs, met de helft (in relatieve termen) gedaald. Belangrijk is erop te wijzen dat de plaatsen in het Brussels Nederlandstalig onderwijs die niet door Brusselaars worden ingevuld, geen vrije plaatsen zijn, omdat ze door niet-Brusselaars worden ingenomen.

De analyse van de huidige situatie van de schoolpopulatie in het BHG versterkt de hypothese dat het Brusselse onderwijsstelsel oververzadigd is. Punten 1.4 en 1.5 van hoofdstuk 1 (Schoolgaande leerlingen in het Brussels Gewest: recente evolutie) gaan dieper in op het aantal pendelaars dat het BHG dagelijks binnenkomt of verlaat om naar school te gaan. Tijdens de zes bestudeerde jaren (2009-2010 tot 2014-2015) blijft het aantal leerlingen dat het BHG verlaat maar stijgen, terwijl het aantal leerlingen dat het Gewest binnenkomt eerder afneemt. Deze dubbele observatie benadrukt dat het Brusselse schoolsysteem zwaar onder spanning komt te staan, wat meteen ook de hypothese van verzadiging opnieuw bevestigt.

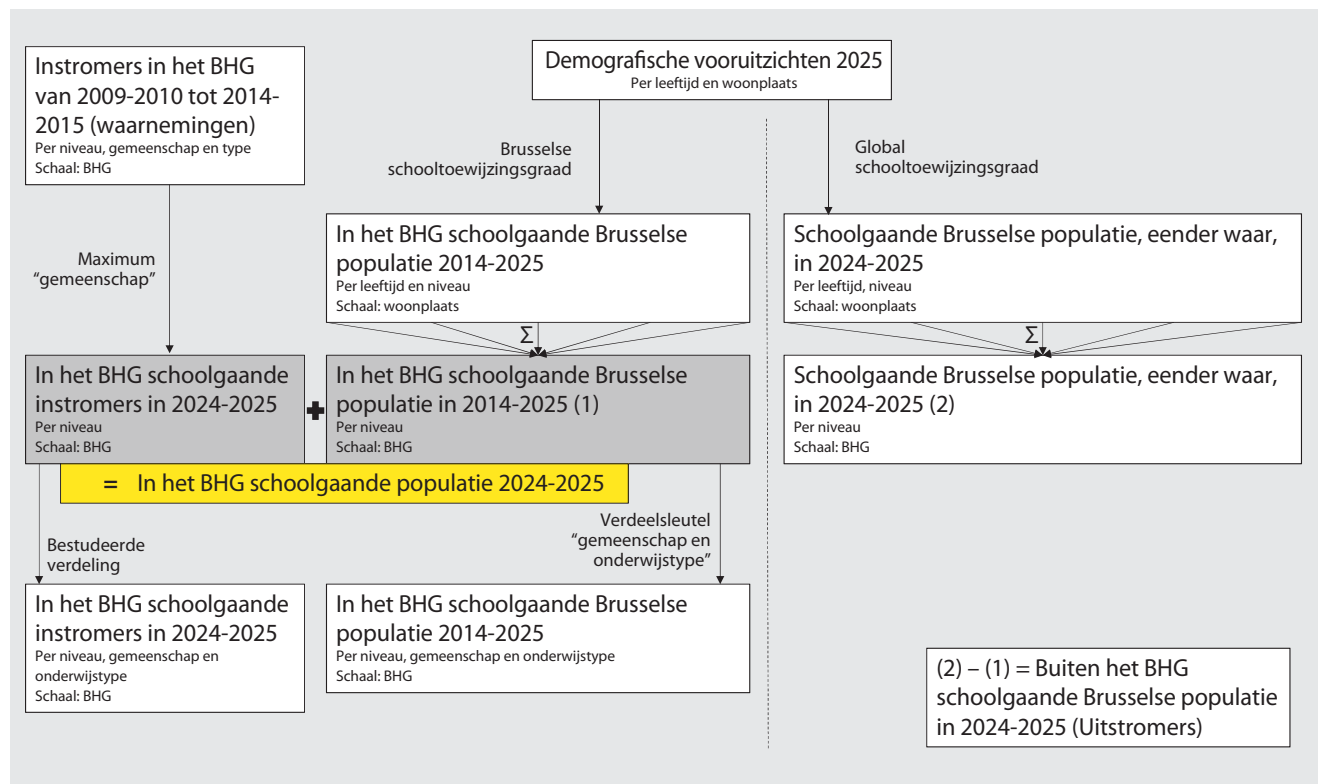
Deze hypothese van verzadiging is fundamenteel in de methodologische keuzes die worden gemaakt voor de uitvoering van projecties van de schoolpopulatie die in dit Cahier aan bod komen. Bij de toelichting van de methodologie zal het belang ervan duidelijk worden benadrukt.

2.3. METHODOLOGIE: DEFINIËRING VAN DE GEPROJECTEERDE POPULATIES

De methodologie die wordt gebruikt om de schoolgaande populatie in het Brussels Gewest in 2024-2025 te bestuderen staat in onderstaande figuur geïllustreerd. De schoolpopulatie van “Brusselse” herkomst (in het BHG schoolgaande

populatie) en de schoolpopulatie afkomstig van instromers, die de volledige Brusselse schoolpopulatie 2024-2025 vormen, worden volgens een afzonderlijke methodologie bestudeerd.

FIGUUR 2: Methodologisch schema van de projecties van de schoolpopulatie

Bron: BISA

In het Brussels Gewest bestaat de schoolpopulatie uit Brusselaars die in het Brussels Gewest schoollopen en uit instromers, leerlingen die buiten het Gewest wonen maar er wel naar school komen. De in het BHG schoolgaande Brusselse populatie (in het door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs) in 2024-2025 (hoofdstuk 3: Resultaten van de projecties) wordt verkregen door de door het onderwijs betroffen populatie te isoleren van de rest van de populatie, in 2025. De populatie 2025 wordt gedefinieerd op basis van gemeentelijke demografische vooruitzichten van het BISA. Op basis van de gemeentelijke demografische vooruitzichten worden twee schoolpopulaties geëvalueerd: de Brusselse kinderen die naar school zullen gaan (ongeacht de plaats waar ze schoollopen) en de Brusselse kinderen die in het Brussels Gewest naar school zullen gaan, zijnde **het Brusselse deel van de schoolpopulatie**

2024-2025. Het verschil tussen de schoolgaande Brusselse populatie en de in het Brussels Gewest schoolgaande Brusselse populatie kenmerkt de uitstromers, met name de buiten het Gewest schoolgaande Brusselse leerlingen.

Een stock instromers (hoofdstuk 3: Resultaten van de projecties) voegt zich bij het Brusselse deel en vormt de schoolgaande populatie in het BHG in 2024-2025. Deze stock wordt geëvalueerd op basis van waarnemingen uit het verleden.

Na de projecties van de schoolpopulatie, zal deze schoolpopulatie 2024-2025 vervolgens worden verdeeld volgens de gemeenschap en het type onderwijs.

2.4. DE IN HET BRUSSELS GEWEST SCHOOLGAANDE BRUSSELSE POPULATIE IN 2024-2025

Om de schoolplichtige populatie van de gemeenten uit het Gewest de komende jaren te projecteren, wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de door het onderwijs betroffen Brusselse populatie en anderzijds de rest van de kinderen. Er is voor gekozen **om schooltoewijzingsgraden toe te passen op de door het BISA uitgevoerde gemeentelijke demografische vooruitzichten** (BISA Cahier nr. 6, 2016).

• DEFINITIE VAN DE SCHOOLTOEWIJZINGSGRAAD EN BEREKENINGSMETHODE

De scholingsgraad wordt over het algemeen gebruikt om de deelname aan het onderwijs te meten. De scholingsgraad is een vergelijking van het aantal effectief op de school ingeschreven kinderen met het totale aantal kinderen op schoolgaande leeftijd (Humblet, 2010). In deze studie gebeurt de evaluatie van de schoolpopulatie op basis van de administratieve databanken van de gemeenschappen, beschreven in het kader 1 (presentatie van de gebruikte databanken). Het onderwijs in het Brussels Gewest beperkt zich echter niet tot het door de gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs. Naast het gemeenschapsonderwijs bestaan ook andere vormen van onderwijs (privaat, Europees, internationaal, sociale promotie). We gaan het dus niet hebben over scholingsgraad maar wel over schooltoewijzingsgraad. Onder **schooltoewijzingsgraad** wordt verstaan het aantal jongeren op schoolgaande leeftijd dat schoolloopt in een door de gemeenschappen georganiseerde of gesubsidieerde school binnen de volledige populatie van dezelfde leeftijd.

Een schooltoewijzingsgraad wordt berekend voor elk bestudeerd schooljaar (6 jaar dus), per verblijfsgemeente (19 gemeenten van het Brussels Gewest), per leeftijd (van 2 jaar tot 21 jaar) en per onderwijsniveau (kleuter-, lager en secundair onderwijs). Bij de bestudeerde schooljaren gaat het om de jaren 2009-2010 tot 2014-2015.

De schooltoewijzingsgraden per leeftijd verschillen, o.a. door de schoolplicht die slechts geldt voor 6-17-jarigen, doordat heel wat kinderen vanaf 2 jaar en half naar school gaan en doordat een aantal jongeren ook na 18 jaar nog verplicht onderwijs volgt (door een leerachterstand). Zo is ook de groei van de populatie bij elke leeftijdscategorie specifiek. Daarom is het berekenen van een schooltoewijzingsgraad per leeftijd gerechtvaardigd. Bovendien verdelen kinderen van dezelfde leeftijd zich volgens verschillende niveaus op bepaalde "scharnierleeftijden" tussen twee onderwijsniveaus. Het is belangrijk om met dit indirect gevolg van o.a. de leerachterstand rekening te houden.

Twee verschillende types van toewijzingsgraden worden berekend:

- de schooltoewijzingsgraad in het BHG, of het aantal Brusselaars op schoolgaande leeftijd dat naar school gaat in een onderwijsinstelling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- de globale schooltoewijzingsgraad, of het aantal Brusselaars op schoolgaande leeftijd dat naar school gaat in een school die zich eender waar kan bevinden.

Het onderscheid tussen de schooltoewijzingsgraad in het BHG en de globale schooltoewijzingsgraad wordt gemaakt rekening houdend met enerzijds enkel de in het Brussels Gewest schoolgaande Brusselse leerlingen en anderzijds de overal in België (dus ook in het Brussels Gewest) schoolgaande Brusselse leerlingen.

Voorbeeld van berekening van een schooltoewijzingsgraad.

De schooltoewijzingsgraad in het BHG in de lagere school van leerlingen van 8 jaar die in Anderlecht wonen en naar school gaan in het Brussels Gewest tijdens het schooljaar 2014-2015 is de verhouding tussen het aantal leerlingen uit Anderlecht van 8 jaar die naar school gaan in het lager onderwijs in het Brussels Gewest in 2014-2015 en het aantal kinderen van 8 jaar dat in 2015 in Anderlecht woont.

• SCHATTING VAN DE SCHOOLTOEWIJZINGSGRAAD VOOR DE PROJECTIE

De gekozen methode impliceert dat de schooltoewijzingsgraden worden toegepast op de effectieve bevolking per leeftijd, afkomstig uit de gemeentelijke demografische vooruitzichten. Het voordeel van de schooltoewijzingsgraad is dat er een rekenkundig verband ontstaat tussen de (demografische) bevolkingsgegevens en de gegevens van de schoolpopulatie. Zo komt deze graad tegemoet aan een dubbele onvolledigheid van de gegevens, onder voorbehoud van twee hypothesen.

De eerste onvolledigheid is dat de gegevens van de wetelijke bevolking niet alle potentieel schoolgaande kinderen bevatten. De kinderen bijvoorbeeld die in het wachtregister zijn ingeschreven⁸. Die zijn wel in telbestanden van de scholen opgenomen.

De tweede reeds aangehaalde onvolledigheid is dat de bestudeerde schoolpopulatie enkel kinderen in aanmerking neemt die in de door de gemeenschappen georganiseerde en gesubsidieerde scholen schoollopen, en dus niet die die bijvoorbeeld naar private scholen gaan.

⁸ Wanneer een vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend uit de bevolkingsregisters wordt geschrapt maar nog steeds in de gemeente verblijft, wordt hij in het wachtregister ingeschreven.

Toch kunnen op basis van de schooltoewijzingsgraad beide populaties aan elkaar worden gekoppeld, mits aan volgende twee hypothesen is voldaan:

- de groei van de wettelijke bevolking en van die van de bevolking die niet in deze wettelijke bevolking is opgenomen worden geacht identiek te zijn;
- de Europese, internationale en private scholen zullen in staat zijn een identiek deel van de leerlingen als vandaag op te vangen, met name 7 %.

De zes bestudeerde jaren 2009-2010 tot 2014-2015 leveren voor elke leeftijd en elk onderwijsniveau van elke verblijfs-gemeente, zes schooltoewijzingsgraden in het BHG en zes globale schooltoewijzingsgraden. Op basis van deze zes jaar kon het projectiemodel van de schoolpopulatie worden opgebouwd. Aangezien bij de demografische vooruitzichten met de evolutie van de populatie rekening is gehouden, dienen de bestudeerde schoolpopulaties om verdelingspa-rameters van de leeftijdsklassen te schatten geprojecteerd in schoolpopulatie.

Aangezien de schooltoewijzingsgraad van jaar tot jaar verschilt moet de **hoogste schooltoewijzingsgraad in het BHG** van de 6 bestudeerde jaren (voor elke leeftijds-categorie en elk onderwijsniveau van elke Brusselse gemeente) worden gehanteerd. De hoogste schooltoe-wijzingsgraad in het BHG komt erop neer dat van de zes jaren, de graad wordt geselecteerd waaruit een voorkeur blijkt voor een school in het BHG, die de andere jaren niet kan worden uitgedrukt. Dit gaat uit van de stelling dat het schoolsysteem in het BHG verzadigd is (Hoofdstuk 2.2: Een structurerende hypothese: de verzadiging van het Brusselse schoolsysteem). Men gaat ervan uit dat de voorkeuren voor een school in het BHG worden verdoezeld door deze relatief grote verzadiging van het onderwijs en dat die voorkeuren stabiel zijn over de bestudeerde peri-ode. Het gevolg is dat de geselecteerde graden afkomstig zijn van verschillende schooljaren onder de 6 bestudeerde jaren, zelf binnen de gemeenten.

Het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwik-king daarentegen bepaalt dat *“Het creëren van nieuwe plaatsen moet dus niet alleen een antwoord bieden op de problemen van het huidige tekort, maar ook aan de toe-komstige vraag”* (ontwerp van GPDO onderworpen aan een publiek onderzoek p.48, 2017). Het gewestelijke beleid heeft tot doel de mogelijkheid om naar school te gaan in het Gewest voor Brusselse kinderen te verzekeren.

Belangrijk is erop te wijzen dat ondanks het hanteren van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG, de schatting van de schoolpopulatie vermoedelijk een minimalistische kwantitatieve schatting blijft van de wens van de Brusse-laars om in hun Gewest onderwijs te volgen. Het is immers niet zeker dat zelfs in het jaar waarin de maximale graad is vastgesteld, de voorkeur voor een school een vrije keuze was. Ook in dat jaar zijn er ongetwijfeld ouders verplicht geweest om hun schoolkeuze te herzien.

De globale schooltoewijzingsgraad waarvoor is geko-zen is die die hetzelfde schooljaar is vastgesteld, als de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG. Belangrijk is tot een demografische samenhang te komen tussen de schoolpopulatie die is berekend met de Brusselse school-toewijzingsgraad en de schoolpopulatie die is berekend met de globale schooltoewijzingsgraad.

Uit de globale schooltoewijzingsgraad blijkt het deel van de Brusselse schoolgaande populatie, ongeacht de plaats waar die naar school gaat. Het voorwerp van de berekening van de “globale” Brusselse schoolpopulatie (d.w.z. onge-acht de plaats waar ze naar school gaan) is de evaluatie van het aantal Brusselse kinderen dat buiten het Gewest schoolloopt (de “uitstromers”). Deze “globale” Brusselse schoolpopulatie omvat de in het Brussels Gewest school-gaande populatie plus de uitstromers. Voor het schooljaar 2024-2025 wordt het aantal uitstromers geïdentificeerd door de verkregen schoolpopulatie te vergelijken met ener-zijds de schooltoewijzingsgraad in het BHG en anderzijds de globale schooltoewijzingsgraad.

2.5. SCHATTING VAN HET AANTAL IN HET BRUSSELS GEWEST SCHOOLGAANDE KINDEREN IN 2024-2025

De leerlingen van de Brusselse scholen beperken zich niet enkel tot de leerlingen die in het Brussels Gewest wonen en er naar school gaan. Ook kinderen van buiten het Gewest lopen school in het Brussels Gewest. Dit zijn de instromers.

In tegenstelling tot de Brusselaars die in hun Gewest naar school gaan en waarvoor schooltoewijzingsgraden wer-den toegepast, wordt het aantal instromers geëvalueerd op basis van een stock op het niveau van het Brussels

Gewest. De instromers komen van overal in België maar zijn soms ook wettelijk buiten België gedomicilieerd. De instromers maken slechts een beperkt percentage van de schoolpopulatie uit. Over de gedragingen van de instromers zijn er te veel onzekerheden. Daarom is er bij dit model voor gekozen om de stock van instromers tot 2025 als constant te beschouwen. Deze stock, die is samengesteld op basis van wat is waargenomen, zal dicht bij de voorkeur van de instromers liggen om in het Brussels Gewest school te

lopen. De tendens van de daling van het aantal instromers in het Brussels Gewest wordt niet gevolgd omdat het de bedoeling is, voldoende plaatsen in het Brussels Gewest te creëren, zodat men in de toekomst opnieuw vrij voor een school kan kiezen.

Hoe wordt de stock van instromers geëvalueerd? Men gaat ervan uit dat stromen van instromende leerlingen naar de in het Brussels Gewest gevestigde scholen van de Franse en van de Vlaamse Gemeenschap los van elkaar staan. Een plaats in een Franstalige school is immers niet onmiddellijk substitueerbaar door een plaats in een Nederlandstalige school. De voorkeuren worden dan ook los van elkaar geïdentificeerd. Concreet gaat men ervan uit dat aan de vraag van een kind dat van buiten Brussel komt, naar een

school in de hoofdstad niet zal worden voldaan indien men hem een plaats in het Nederlandstalige onderwijs aanbiedt, terwijl hij er één in het Franstalige onderwijs wilde (en omgekeerd).

Het aantal voor 2024-2025 geschatte instromers wordt berekend als de som van de maximale aantallen bestudeerde instromers voor elke gemeenschap, voor de 6 bestudeerde schooljaren (2009-2010 tot 2014-2015). Er wordt dus rekening gehouden met het jaar waarin de keuzevoorkeur het meest opvallend was, en die dus verschillend is voor beide gemeenschappen. Ook deze keuze gebeurt onder de hypothese van verzadiging van het Brusselse schoolsysteem, waarbij men niet elk jaar vrij zijn voorkeur kan uitspreken.

2.6. VERDELING VAN DE BRUSSELSE SCHOOLPOPULATIE IN 2024-2025 VOLGENS DE GEMEENSCHAPPEN EN HET TYPE ONDERWIJS

Bij de berekening van de schooltoewijzingsgraden en om de projecties van de schoolpopulatie te realiseren werd een uniek bestand gebruikt, dat de gegevens van de Fédération Wallonie-Bruxelles koppelt aan die van de Vlaamse Gemeenschap. De projecties van de schoolpopulatie nemen dus zoveel mogelijk afstand van de problematieken inzake schoolaanbod op het grondgebied. Kenmerken zoals de gemeenschap of het type onderwijs kunnen afhankelijk zijn van het aanbod. De verdeling van de leerlingen volgens deze categorieën komt in een tweede fase aan bod.

De in 2014-2015 vastgestelde verdelingen van de leerlingen tussen gemeenschappen en type onderwijs (volgens het onderwijsniveau) werden toegepast op het aandeel Brusselaars van de in 2024-2025 geprojecteerde school-

populatie. Aangezien het scholenaanbod tegen 2024-2025 niet kan worden voorspeld, lijken de waarnemingen van vandaag de best mogelijke schatting voor de toekomst. Voor elke verblijfsgemeente werd de verdeling tussen gemeenschap en type onderwijs van 2014-2015 op de geprojecteerde schoolpopulatie toegepast. De resultaten worden evenwel voorgesteld op gewestelijk niveau om zoveel mogelijk een eventueel gevolg van het aanbod op de gemeentelijke vraag te neutraliseren.

Aangezien de schoolpopulatie van instromers in 2024-2025 is samengesteld op basis van een bestudeerde populatie, worden de kenmerken van deze populatie in termen van gemeenschap en onderwijstype overgenomen zoals waargenomen.

KADER 1: PRESENTATIE VAN DE GEBRUIKTE DATABANKEN

Schoolpopulatie

De bestudeerde gegevens zijn afkomstig van de administratieve tellingen op 1 februari van het lopende schooljaar voor de Franse Gemeenschap en op 15 januari voor de Vlaamse Gemeenschap. Voor de meeste analyses zijn de gegevens voor de beide gemeenschappen samengebracht. Er werd gebruik gemaakt van volgende informatie:

- het schooljaar (6 bestudeerde schooljaren, van 2009-2010 tot 2014-2015);
- de gemeente waar de leerling schoolloopt;
- de verblijfsgemeente;
- niveau, vorm en type onderwijs;
- geboortjaar van de leerlingen;
- aantal leerlingen.

De analyses zijn uitgevoerd op basis van de gegevens van de schoolpopulaties, door de verblijfplaats (op gemeentelijke niveau) te kruisen met de plaats waar de leerling schoolloopt (op gemeentelijke niveau). De gegevens hebben betrekking op het Franstalig en Nederlandstalig, gewoon en gespecialiseerd kleuter-, lager en secundair onderwijs (ook het alternerend). De in aanmerking genomen scholen zijn die die door de Franse of de Vlaamse Gemeenschap worden georganiseerd of gesubsidieerd, ongeacht de netten (private, Europese en internationale scholen niet meegerekend).

De in aanmerking genomen leerlingen zijn die die woonachtig zijn op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ongeacht de plaats waar ze schoollopen, en de leerlingen die in een school van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ingeschreven, ongeacht de plaats waar ze verblijven.

Demografie

De demografische gegevens hebben betrekking op de Brusselse bevolking. Bij de **bestudeerde gegevens**, met name de gegevens van de afgelopen jaren, gaat het om de bevolking voor elk van de 19 gemeenten op 1 januari van elk jaar (van 2010 tot 2015) en per leeftijd (van 2 tot 21 jaar). Deze statistieken zijn opgesteld door het BISA, op basis van gegevens van Statistics Belgium (FOD Economie). Het gaat om de wettelijk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedomicilieerde bevolking, met uitzondering van de asielzoekers. Deze cijfers houden dus geen rekening met personen die hier niet zijn gedomicilieerd (kotstudenten, ...).

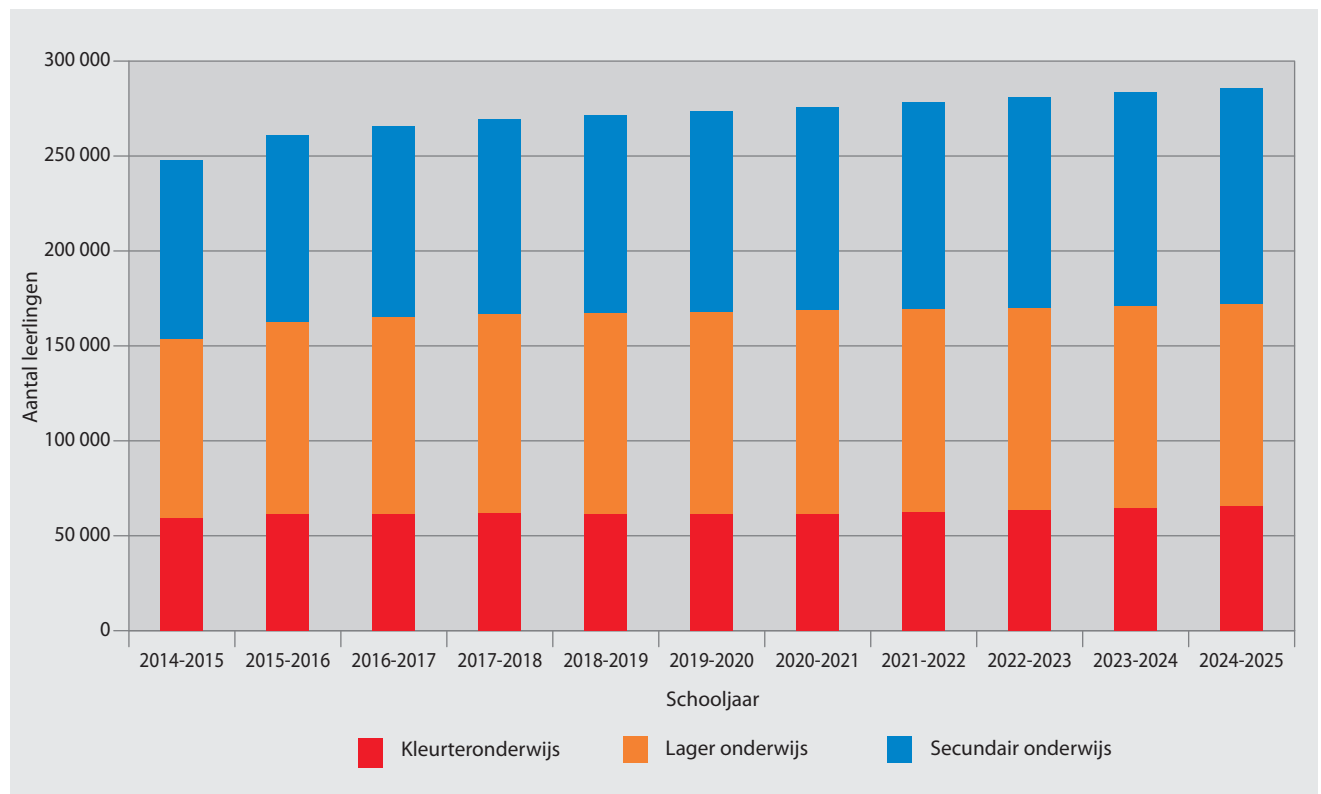
Bij de **geprojecteerde gegevens**, met name de gegevens voor de jaren 2016 tot 2025, gaat het om de bevolking voor elk van de 19 gemeenten op 1 januari van elk jaar en per leeftijd (van 2 tot 21 jaar). Deze gegevens zijn afkomstig van de door het BISA uitgevoerde demografische vooruitzichten (BISA, 2016) en worden berekend op basis van de projecties die het Federaal Planbureau (FPB) en Statistics Belgium in 2016 hebben uitgevoerd. Ook hier gaat het om de wettelijk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedomicilieerde bevolking, met uitzondering van de asielzoekers. Deze cijfers houden dus geen rekening met personen die hier niet zijn gedomicilieerd (kotstudenten, ...).

Bij de gegevens over de demografische vooruitzichten na 2025, gaat het om de bevolking voor elk van de 19 gemeenten op 1 januari van elk jaar en per leeftijd (van 2 tot 21 jaar). Deze gegevens zijn afkomstig van demografische vooruitzichten die het FPB op gewestelijk niveau heeft uitgevoerd (2017). Wat de al dan niet in de projecties opgenomen bevolking betreft gelden dezelfde beperkingen als hierboven.

3. RESULTATEN VAN DE PROJECTIES

GRAFIEK 3: In het Brussels Gewest schoolpopulatie uit het kleuter-, lager en secundair onderwijs sinds het laatste bestudeerde jaar (2014-2015) tot in 2024-2025 volgens de projecties van de schoolpopulatie

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

Zoals blijkt uit grafiek 3 en rekening houdend met het feit dat het hier om enigszins onzekere projecties gaat, zal de schoolpopulatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2014-2015 en 2024-2025 blijven toenemen. Over die gehele periode zal het Gewest 38 000 extra leerlingen tellen, goed voor een toename van 15,3 % in 10 jaar tijd. Over alle niveaus gespreid zullen de Franstalige en Nederlandstalige scholen uit het Gewest in 2024-2025, in principe zo'n 285 000 leerlingen tellen.

Zoals reeds gezegd is het aantal instromende leerlingen (die buiten het BHG wonen maar die in het BHG naar

school gaan) voor elk jaar van de projectie constant. Het is dus vooral de stijging van de populatie van Brusselse kinderen die de reden is voor de toename van de schoolpopulatie. Uit de Brusselse gemeentelijke demografische vooruitzichten 2015-2025 van het BISA blijkt immers dat de bevolking op schoolgaande leeftijd de 10 komende jaren zal toenemen. Bovendien toont de analyse van de evolutie van de leeftijds piramide van het BHG tussen 2015 en 2025 aan dat het vooral de jongeren (12 jaar tot 17 jaar) zijn die het meest tot de toename zullen bijdragen (BISA Cahier nr. 6, 2016).

3.1. EVOLUTIE VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET KLEUTERONDERWIJS IN HET BRUSSELS GEWEST

TABEL 4: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het kleuteronderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Woonplaats	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Evolutie	
			Aantal	%
Anderlecht	6 365	7 572	1 207	19
Oudergem	1 327	1 504	177	13
Sint-Agatha-Berchem	1 150	1 397	247	21
Brussel	8 254	9 383	1 129	14
Etterbeek	1 583	1 749	166	11
Evere	1 822	2 463	641	35
Vorst	2 736	2 969	233	9
Ganshoren	1 155	1 360	205	18
Elsene	2 724	2 720	- 4	0
Jette	2 557	3 163	606	24
Koekelberg	1 235	1 489	254	21
Sint-Jans-Molenbeek	5 766	5 923	157	3
Sint-Gillis	2 198	2 286	88	4
Sint-Joost-ten-Node	1 434	1 402	- 32	- 2
Schaarbeek	7 013	8 054	1 041	15
Ukkel	2 675	2 722	47	2
Watermaal-Bosvoorde	816	756	- 60	- 7
Sint-Lambrechts-Woluwe	1 999	1 898	- 101	- 5
Sint-Pieters-Woluwe	1 449	1 415	- 34	- 2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	54 258	60 225	5 967	11
Rest van België	5 101	5 226	125	2
Totaal in het BHG schoolgaande leerlingen	59 359	65 449	6 090	10

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

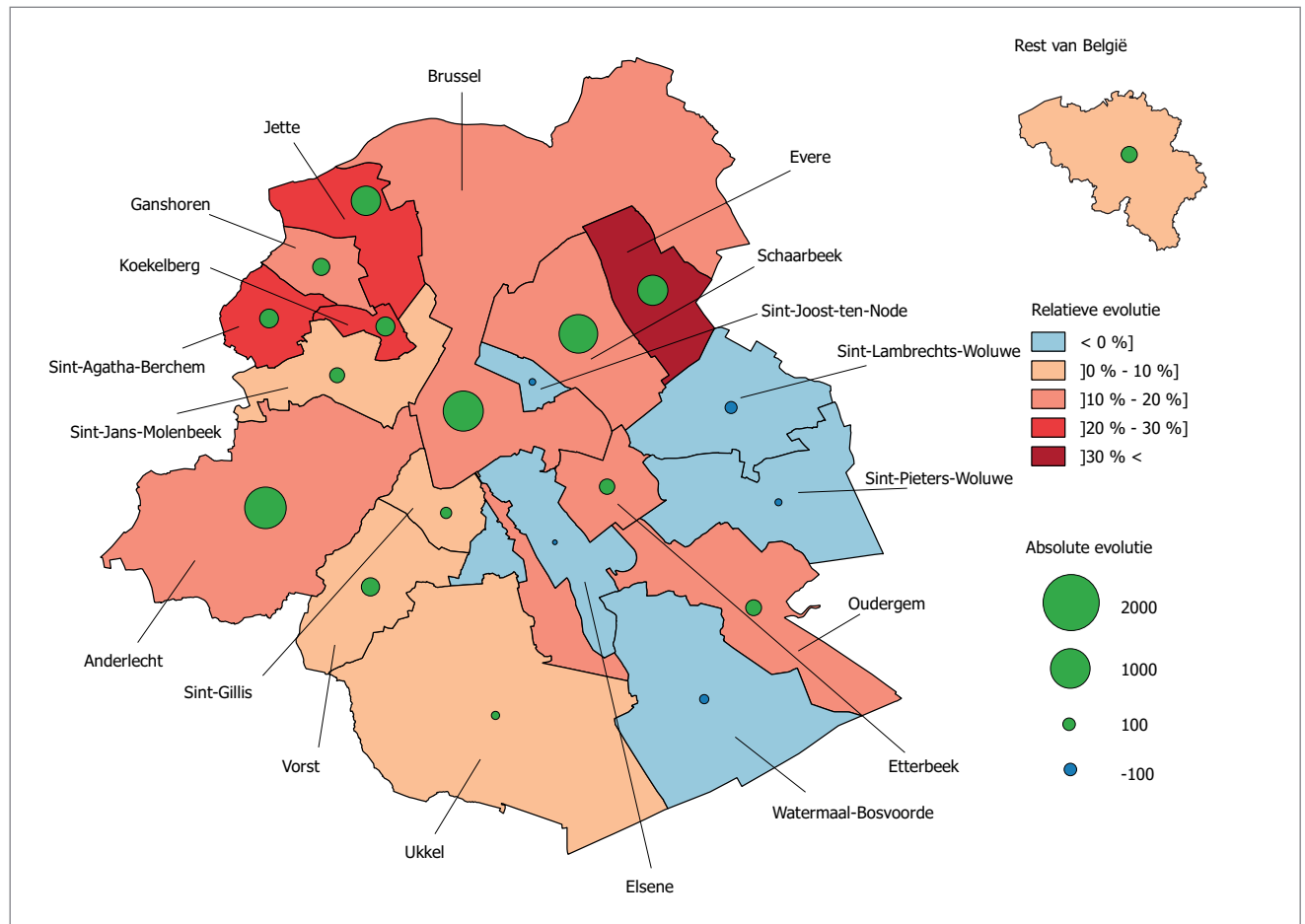
Tijdens de 10 volgende jaren zal het aantal kinderen in de kleuterklassen vermoedelijk stijgen van 59 400 naar 65 400, goed voor een toename van 6 000 kleuters (tabel 4)⁹. Volgens de uitgevoerde projecties zal de schoolpopulatie in het kleuteronderwijs volgens de verblijfplaats op het grondgebied van het BHG met 10 % toenemen. Overeenkomstig de demografische vooruitzichten betekent dit een vertraging van de groei van deze populatie. Uit waarnemingen blijkt dat de populatie in het kleuteronderwijs in het verleden ook met 10 % is toegenomen maar dan wel gespreid over amper zes jaar (van 2009-2010 tot 2014-2015). Volgens deze projecties gaat de groei van de bevolking in het kleuteronderwijs de komende jaren dus vertragen. Toch zal het aantal

kinderen in het kleuteronderwijs volgens de uitgevoerde projecties in twee fasen toenemen. Terwijl het aantal kinderen in de kleuterscholen tussen 2014-2015 en 2019-2020 met 1 700 zal toenemen, blijkt uit de cijfers dat dit aantal tussen 2019-2020 en 2024-2025 met 4 300 zal stijgen. De toename van het aantal kinderen in het kleuteronderwijs in het Brussels Gewest zal na 2019-2020 sterker worden.

De 2 % groei van de instromers in de Brusselse kleuterklassen weerspiegelt de wil om de tussen 2009-2010 en 2014-2015 vastgestelde daling van het aantal instromers tegen te gaan, om op die manier beter rekening te houden met de voorkeuren van de leerlingen en hun ouders.

⁹ De cijfers voor het basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs samen) zijn in bijlage bijgevoegd.

FIGUUR 3: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het kleuteronderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025

Bron: BISA

Uit figuur 3 blijkt dat de absolute en relatieve evolutie van het aantal kinderen uit het kleuteronderwijs in het Gewest tussen 2014-2015 en 2024-2025 zeer sterk schommelt tussen gemeenten. Uit de kaart blijkt dat de populatie in het kleuteronderwijs in de gemeenten in het westen en zuiden van het Gewest zou moeten stagneren en zelfs licht zal dalen. Zo zal de schoolpopulatie in het kleuteronderwijs dalen in de gemeenten Watermaal-Bosvoorde (- 7 %), Sint-Lambrechts-Woluwe (- 5 %) en Sint-Pieters-Woluwe. Het aantal kinderen in het kleuteronderwijs in de gemeenten Elsene (0 %), Ukkel (+ 2 %) en Sint-Gillis (+ 4 %) zal stagneren of licht stijgen. In het zuiden van het Gewest is de gemeente Oudergem de uitzondering. Daar zal de bevolking in het kleuteronderwijs met 13 % toenemen. Opvallend is dat naast de gemeenten in het oosten en zuiden van het Gewest, ook in de gemeente Sint-Joost-ten-Node het aantal schoolgaande kinderen in het kleuteronderwijs zal dalen (- 2 %). In Etterbeek, de meest centrale gemeente van het Gewest, zal de schoolpopulatie in het kleuteronderwijs met

11 % toenemen. Deze groei sluit aan bij de gewestelijke tendens.

In de gemeenten in het noorden en westen zal de populatie die naar een kleuterschool van het BHG gaat, gevoelig stijgen. In de gemeente Evere zal de relatieve groei met 35 % het sterkst zijn. Die zal ook zeer sterk zijn in Jette (+ 24 %), Sint-Agatha-Berchem (+ 21 %), Koekelberg (+ 21 %) en Ganshoren (+ 18 %). De leerlingen te Sint-Jans-Molenbeek zijn in het westen van het Gewest de uitzondering; hun groei is amper 3 %.

In absolute cijfers zal Anderlecht met 1 200 extra leerlingen de sterkste groei kennen (+ 19 % in relatieve cijfers). Brussel-Stad blijft met een populatie van 9 400 kinderen, de gemeente met het hoogste aantal kinderen in een kleuterschool op het gewestelijk grondgebied. De stijging hier bedraagt 1 100 leerlingen (+ 14 %). Schaarbeek zou er 1 000 leerlingen in het kleuteronderwijs bij krijgen (+ 15 %).

Op de kaart van België is tenslotte te zien hoeveel kinderen uit de rest van België naar een kleuterschool in het Brussels Gewest komen. Deze kinderen wonen hoofdzakelijk in

provincies die aan het Gewest grenzen: Vlaams- en Waals-Brabant.

3.2. EVOLUTIE VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET LAGER ONDERWIJS IN HET BRUSSELS GEWEST

TABEL 5: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het lager onderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Woonplaats	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Evolutie	
			Aantal	%
Anderlecht	9 861	12 008	2 147	22
Oudergem	1 848	2 032	184	10
Sint-Agatha-Berchem	1 827	2 275	448	25
Brussel	13 043	15 495	2 452	19
Etterbeek	2 330	2 502	172	7
Evere	2 791	3 925	1 134	41
Vorst	3 937	4 471	534	14
Ganshoren	1 781	2 182	401	22
Elsene	3 568	3 751	183	5
Jette	4 053	4 866	813	20
Koekelberg	1 866	2 256	390	21
Sint-Jans-Molenbeek	9 180	10 263	1 083	12
Sint-Gillis	3 112	3 310	198	6
Sint-Joost-ten-Node	2 276	2 233	- 43	- 2
Schaarbeek	10 678	12 494	1 816	17
Ukkel	4 255	4 262	7	0
Watermaal-Bosvoorde	1 520	1 489	- 31	- 2
Sint-Lambrechts-Woluwe	2 722	2 750	28	1
Sint-Pieters-Woluwe	2 177	2 317	140	6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	82 825	94 881	12 056	15
Rest van België	11 394	11 785	391	3
Totaal in het BHG schoolgaande leerlingen	94 219	106 666	12 447	13

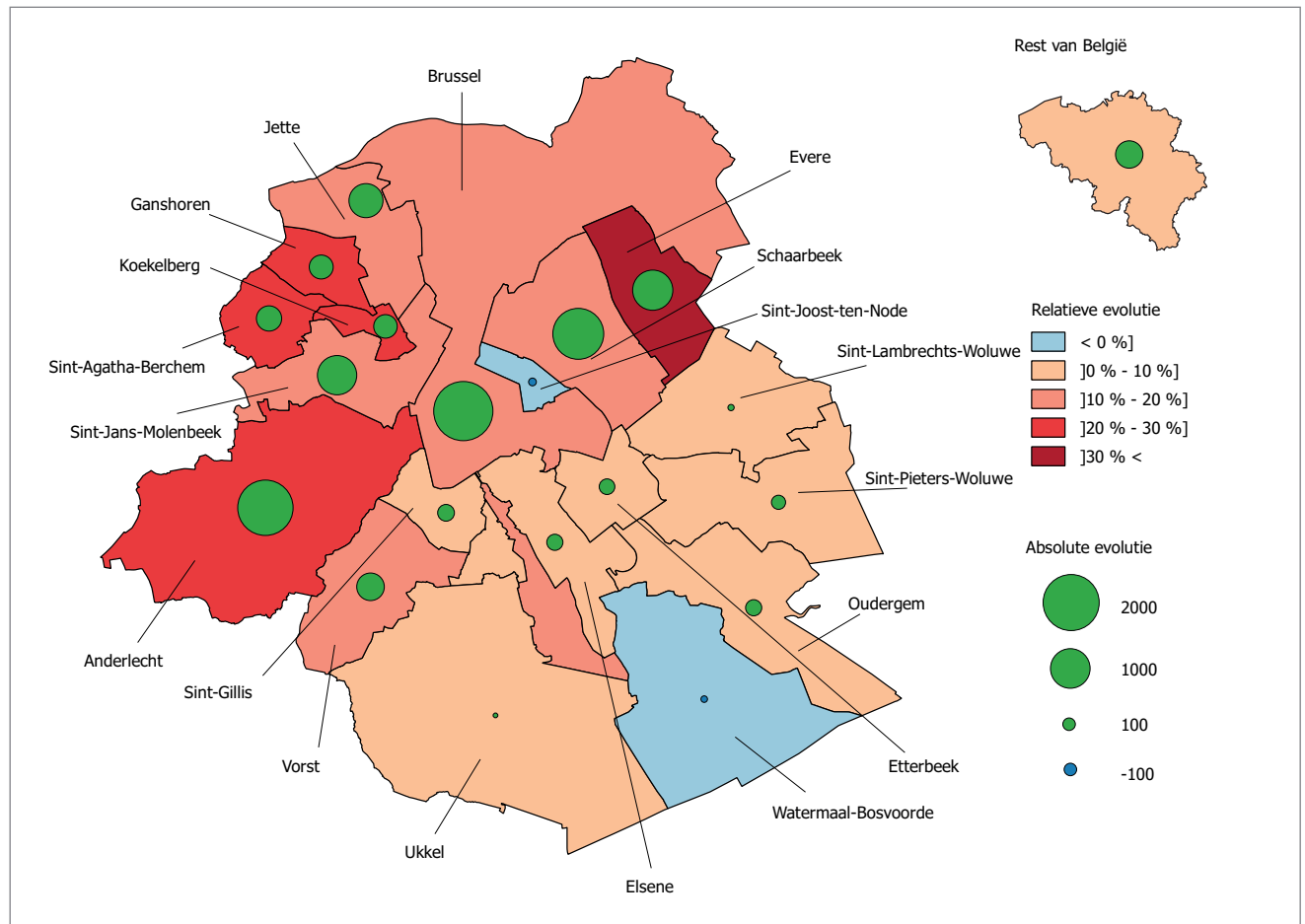
Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

In het lager onderwijs zouden er tussen de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025 in de scholen van het Gewest 12 500 kinderen bijkomen. Volgens de projecties zou de toename met 13 % in 10 jaar veel sterker zijn dan in het kleuteronderwijs. In het BHG zullen er in 2024-2025 zo'n 106 600 leerlingen in een lagere school zitten.

Op heel korte termijn al zou de kaap van de 100 000 leerlingen in de lagere school moeten worden bereikt. Volgens

de gemeentelijke demografische vooruitzichten zou het aantal "kinderen op lagere schoolleeftijd (6-11 jaar) stijgen [...] eerst vrij uitgesproken, om vervolgens lichtjes te dalen tussen 2020 en 2025" (BISA Cahier nr. 6, 2016). Volgens de projecties is het tijdens de vijf eerste jaren van de projectie dat het aantal leerlingen in de lagere school zal stijgen. Na 2019-2020 zal de populatie in de lagere school in het BHG tot 2024-2025 stagneren.

FIGUUR 4: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het lager onderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025

Bron: BISA

Ook in de lagere school varieert die evolutie sterk tussen gemeenten onderling. Uit een vergelijking van de kaart met de evolutie van de schoolpopulatie in het lager onderwijs met die in het kleuteronderwijs, stellen we twee zaken vast:

- globaal gezien neemt de bevolking in het lager onderwijs toe;
- de gemeenten waar de schoolpopulatie in het lager onderwijs het sterkst toeneemt zijn dezelfde als die waar de populatie in het kleuteronderwijs het sterkst toeneemt.

Net als voor de leerlingen van het kleuteronderwijs, zal de populatie van het lager onderwijs het sterkst stijgen in de gemeenten in het noorden en westen van het Gewest. Ook hier zal de relatieve stijging het hoogst zijn in Evere met 40 % meer leerlingen tussen 2014-2015 en 2024-2025 (goed voor 1 100 extra leerlingen). Ook in de gemeenten Sint-Agatha-Berchem (+ 25 %), Ganshoren (+ 22 %), Anderlecht (+ 22 %), Koekelberg (+ 21 %) en Jette (+ 20 %) zal de

schoolpopulatie in het lager onderwijs sterker stijgen dan in de rest van het Gewest.

Ook al is de stijging er minder sterk dan in de aanpalende gemeenten, toch zal de relatieve toename van het aantal leerlingen in het lager onderwijs in Sint-Jans-Molenbeek met 12 % (tegen 3 % voor het kleuteronderwijs) een stuk hoger liggen dan die van het aantal leerlingen in het kleuteronderwijs. Met een toename van 14 % tussen 2014-2015 en 2024-2025 zit de gemeente Vorst dicht tegen de gewestelijke groei aan (15 %).

In de gemeenten in het zuiden en oosten van het Gewest zal de evolutie van de schoolpopulatie in het lager onderwijs minder uitgesproken zijn. In de gemeenten Ukkel (0 %), Sint-Lambrechts-Woluwe (+ 1 %), Elsene (+ 5 %), Sint-Gillis (+ 6 %), Sint-Pieters-Woluwe (+ 6 %) en Etterbeek (+ 7 %) zal die groei dus minder sterk zijn. Ook hier is de gemeente Oudergem in het zuiden van het Gewest een uitzondering

met een stijging van 10 % van het aantal schoolgaande kinderen in het lager onderwijs. In de gemeente Watermaal-Bosvoorde daarentegen zal de populatie die lager onderwijs in het Brussels Gewest volgt, met 2 % dalen. Dit zal ook het geval zijn voor de leerlingen uit het lager onderwijs in Sint-Joost-ten-Node (- 2 %).

Meer dan de helft van de stijging van het aantal leerlingen uit het lager onderwijs concentreert zich in 3 gemeenten

van het Gewest. Brussel-Stad (+ 19 %), Schaarbeek (+ 17 %) en Anderlecht (+ 22 %) alleen al zullen in 2024-2025, 6 400 meer schoolgaande kinderen in een lagere school in het Gewest tellen dan in 2014-2015 (op een totaal van 12 500 extra kinderen voor het volledige BHG).

Het aantal leerlingen uit het lager onderwijs dat vanuit de rest van België pendelt om school te lopen in het Gewest zou met 3 % moeten stijgen.

3.3. EVOLUTIE VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS IN HET BRUSSELS GEWEST

TABEL 6: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het secundair onderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Woonplaats	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Evolutie	
			Aantal	%
Anderlecht	8 880	11 672	2 792	31
Oudergem	1 754	2 024	270	15
Sint-Agatha-Berchem	1 751	2 358	607	35
Brussel	11 699	14 955	3 256	28
Etterbeek	2 163	2 590	427	20
Evere	2 771	4 252	1 481	53
Vorst	3 627	4 312	685	19
Ganshoren	1 566	2 127	561	36
Elsene	3 294	3 701	407	12
Jette	3 455	4 536	1 081	31
Koekelberg	1 523	2 138	615	40
Sint-Jans-Molenbeek	7 997	10 132	2 135	27
Sint-Gillis	2 853	3 009	156	5
Sint-Joost-ten-Node	2 160	2 337	177	8
Schaarbeek	9 631	11 579	1 948	20
Ukkel	4 078	4 641	563	14
Watermaal-Bosvoorde	1 495	1 731	236	16
Sint-Lambrechts-Woluwe	2 470	3 008	538	22
Sint-Pieters-Woluwe	2 005	2 658	653	33
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	75 172	93 760	18 588	25
Rest van België	19 162	19 865	703	4
Totaal in het BHG schoolgaande leerlingen	94 334	113 625	19 291	20

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

In het secundair onderwijs zou de schoolpopulatie het sterkst stijgen. Volgens de projecties mag het Gewest zich verwachten aan zo'n 19 000 extra leerlingen in de secundaire scholen van het BHG (tabel 6). Dit is goed voor een

stijging van 20 % op 10 jaar tijd. In 2024-2025 zullen ze in alle klassen van het secundair van het Gewest samen, met 113 600 leerlingen zijn.

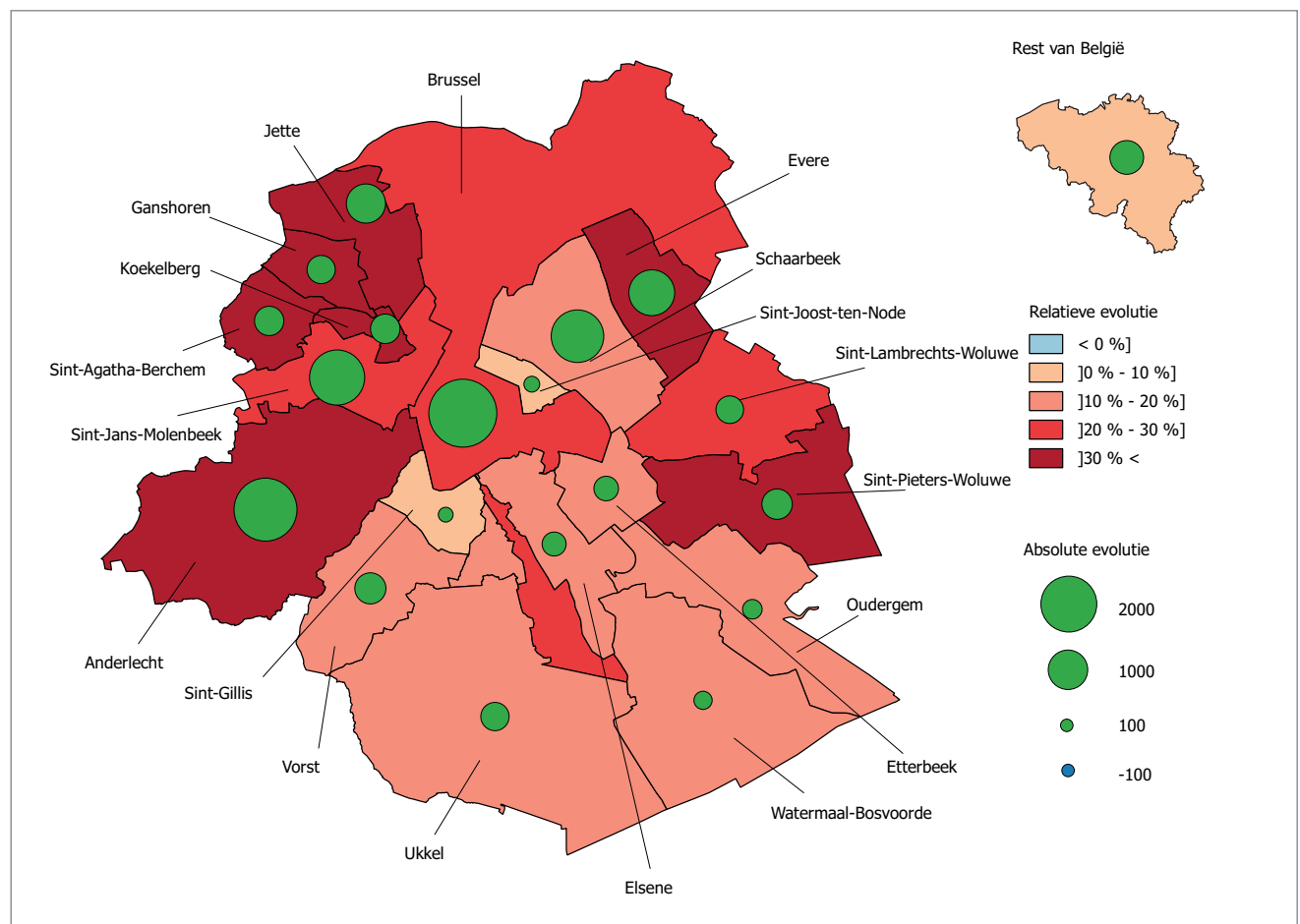
De toename van de schoolpopulatie in het secundair onderwijs zal bijzonder uitgesproken zijn bij de Brusselaars. Rekening houden met de voorkeuren van de instromende leerlingen zal leiden tot een stijging van 4 %, goed voor 700 leerlingen. Het aantal Brusselaars dat naar een secundaire school in het Gewest zal gaan, zal tussen 2014-2015 en 2024-2025 met 25 % toenemen. Dit heeft te maken met de demografische boom in het BHG, die zich in een recent verleden in de lagere niveaus heeft voorgedaan. De schoolpopulaties stijgen immers in golven. In het verleden was de toename van het aantal leerlingen in het basisonderwijs in het BHG sterker dan in het secundair onderwijs (zie hoofdstuk 1: Schoolgaande leerlingen in het Brussels Gewest: recente evolutie). Na 2014-2015 zal de schoolpopulatie in het basisonderwijs blijven stijgen maar minder uitgesproken dan de populatie in het secundair onderwijs. Dit weerspiegelt de geleidelijke overgang

van heel wat leerlingen van het basis- naar het secundair onderwijs.

Volgens deze projectie zal het aantal Brusselaars dat onderwijs volgt in het secundair bijna net zo hoog zijn als het aantal Brusselaars dat onderwijs volgt in het lager onderwijs. In 2014-2015 zaten er nog 7 700 Brusselse leerlingen meer in het lager onderwijs. Zo doet er zich een inhaalbeweging voor. De leerlingen uit het lager onderwijs gaan immers geleidelijk over naar het secundair.

In het secundair onderwijs krijgen alle gemeenten af te rekenen met een stijging van hun bevolking die naar een school in het Gewest gaat. Met uitzondering van de gemeente Sint-Gillis zal de stijging van de populatie in het secundair onderwijs sterker zijn dan in het kleuter- en lager onderwijs.

FIGUUR 5: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het secundair onderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025

Bron: BISA

Figuur 5, die de verwachte evolutie weergeeft van de schoolpopulatie die in een Brusselse gemeente woont en die naar een secundaire school in het Gewest gaat, is duidelijk. Die stijging zal bijzonder sterk zijn in de gemeenten in het noorden, het westen maar ook het oosten van het Gewest. Net zoals voor het kleuter- en lager onderwijs zal de relatieve stijging van de schoolpopulatie in het secundair, die naar een school in het Gewest gaat, het sterkst zijn in Evere. De groei is er met 50 % bijzonder hoog. Cahier nr. 6 van het BISA over de gemeentelijke demografische vooruitzichten 2015-2025 wijst er overigens op dat de relatieve stijging van de totale bevolking in Evere met 19 % veruit de sterkste is van alle 19 Brusselse gemeenten. Verder wordt erop gewezen dat het bij de opvallende bevolkingsgroei te Evere zal gaan om adolescenten (12 jaar tot 17 jaar), waarvan het aantal met meer dan 1 350 zal stijgen, goed dus voor een stijging van 50 % in tien jaar tijd.

In totaal 7 van de 19 gemeenten zouden het aantal leerlingen, dat naar een secundaire school in het Gewest gaat, met meer dan 30 % moeten zien stijgen. Behalve de gemeente Evere krijgen ook de gemeenten Koekelberg (+ 40 %), Ganshoren (+ 36 %), Sint-Agatha-Berchem (+ 35 %), Sint-Pieters-Woluwe (+ 33 %), Anderlecht (+ 31 %) en Jette (+ 31 %) met zo'n stijging te maken.

De groei van de schoolpopulatie in het secundair is met 3 256 extra leerlingen ook bijzonder hoog in Brussel-Stad (+ 28 %). In 2024-2025 zullen in totaal 15 000 leerlingen uit Brussel-Stad naar school gaan in een secundaire school van het Gewest. Sint-Jans-Molenbeek zal met 27 % extra leerlingen een vergelijkbare relatieve groei kennen. Ook in Sint-Lambrechts-Woluwe (+ 22 %), Schaarbeek (+ 20 %), Etterbeek (+ 20 %) en Vorst (+ 19 %) zal de groei van de schoolpopulatie in het secundair aanzienlijk zijn.

Ondanks een sterke stijging van hun schoolpopulatie is de toename van de schoolpopulatie in het secundair in de gemeenten in het zuiden van het Gewest verhoudingsgewijs minder sterk dan die in de gemeenten in het westen, noorden en oosten van het Gewest: Watermaal-Bosvoorde (+ 16 %), Oudergem (+ 15 %), Ukkel (+ 14 %) en Elsene (+ 12 %).

Het aantal leerlingen uit het secundair in de gemeenten Sint-Joost-ten-Node (+ 8 %) en Sint-Gillis (+ 5 %) zal verhoudingsgewijs minder toenemen, d.w.z. een groei die veel lager is dan de gewestelijke groei (+ 25 %).

Zoals uit figuren 3, 4 en 5 blijkt zal de schoolpopulatie op het grondgebied van het Gewest niet op een homogene manier evolueren. Vooral de gemeenten in het noorden en westen van het Gewest zouden het meest te maken moeten krijgen met de stijging van hun schoolpopulatie. Op basis van een vergelijking van de opvangcapaciteit van de scholen, met het aantal schoolplichtige leerlingen, stelde het BISA in 2016 dat *"In het basisonderwijs bevinden de wijken met de grootste tekorten zich [...] hoofdzakelijk in de arme sikkels¹⁰ en in het noorden en het westen van het Gewest. Deze wijken hebben geen plaatsen voor alle kinderen die er wonen"* (BISA Focus nr. 15, 2016). Uit de projecties uit deze studie blijkt dat, ongeacht het niveau, de toename van de schoolpopulatie zich sterker zou laten gevoelen in de gemeenten in het noorden en het westen van het Gewest. Dit zou ook het geval zijn voor enkele gemeenten in het oosten van het Gewest, voor wat de populatie in het secundair betreft. Volgens die vaststellingen zou het de komende jaren steeds moeilijker worden om binnen die gemeenten een plaats in een school te vinden.

¹⁰ De arme sikkels is de zone waar de economisch meest kansarme bevolking van het BHG zich concentreert. Dit zijn de wijken in de eerste kroon in het noorden en westen, die tot de armste van het Gewest behoren en die een sikkels rond het stadscentrum vormen.

KADER 2: IMPACT VAN DE TOEPASSING VAN DE MAXIMALE SCHOOLTOEWIJZINGSGRAAD IN HET BHG OP DE PROJECTIES VAN DE SCHOOLPOPULATIE

Hoofdstuk 2: Hypothesen en methodologie wijzen erop dat de toegepaste methodologie om de projecties van de schoolpopulatie te realiseren gebaseerd zijn op een hypothese van verzadiging van het onderwijssysteem in het BHG (zowel in het Franstalig als Nederlandstalig onderwijs). Uitgaande van deze hypothese proberen de projecties rekening te houden met de voorkeuren van de leerlingen (of van hun ouders) om in het BHG naar school te gaan. Daartoe zal de voorgestelde projectie proberen om het volgende te integreren:

- de voorkeuren van de instromers om in het BHG naar school te gaan;
- de voorkeuren van de uitstromers om in het BHG naar school te gaan.

Om gedeeltelijk rekening te houden met de voorkeuren om in het BHG naar school te gaan zullen de projecties het aantal instromers koppelen aan het aantal uitstromende leerlingen die zijn vastgesteld tijdens het jaar waarin ze het talrijkst waren om tussen 2009-2010 en 2014-2015 school te lopen in het BHG (zie hoofdstuk 2: hypothesen en methodologie).

Om gedeeltelijk rekening te houden met de voorkeuren van de uitstromers om naar school te gaan in het BHG, is de in het BHG gebruikte schooltoewijzingsgraad om de projecties uit te voeren, de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG vastgesteld tijdens de 6 jaar van 2009-2010 tot 2014-2015 (zie hoofdstuk 2: hypothesen en methodologie).

Volgens deze methodologie verklaart het hanteren van een maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG gedeeltelijk het aantal extra Brusselaars dat in het Brussels Gewest onderwijs moet volgen. Om er de impact van te bepalen werd de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG toegepast op de populatie van 2015. Het resultaat wordt vergeleken met de in het BHG schoolgaande populatie bestudeerd in 2014-2015. Tabel 7 geeft het resultaat van deze operatie weer en vergelijkt die met de toename van de schoolpopulatie die is geschat na de projecties voor het schooljaar 2024-2025.

TABEL 7: Bijdrage van de toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG op de stijging van de totale schoolpopulatie in 2024-2025

Niveau	Extra aantal leerlingen na toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG op de bevolking in 2015 t.o.v. het jaar 2014-2015	Extra aantal leerlingen na de projecties 2024-2025 t.o.v. het jaar 2014-2015	Bijdrage van de toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad op de groei van de leerlingen (%)
Kleuteronderwijs	2 014	6 090	33
Lager onderwijs	3 614	12 447	29
Secundair onderwijs	2 691	19 293	14
Totaal	8 319	37 830	22

Bron: BISA

De toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG op de Brusselse bevolking van 2015 levert een stijging met 8 319 leerlingen op, ongeacht het niveau, t.o.v. de reële schoolpopulatie in 2014-2015. De projecties voor het schooljaar 2024-2025 leveren dan weer een stijging met 37 830 leerlingen op t.o.v. de waarnemingen van het jaar 2014-2015.

Het maximaliseren van de schooltoewijzingsgraden in het BHG verklaart dus iets meer dan 20 % van de stijging van het aantal leerlingen dat tegen 2025 in het BHG school zal moeten lopen (8 319 leerlingen van de 37 830). Uit een analyse van de cijfers per niveau blijkt dat de toepassing van deze maximale graad 33 % verklaart van de stijging van het aantal kinderen dat in het BHG kleuteronderwijs zal volgen, 29 % in het lager onderwijs en 14 % in het secundair.

Volgens deze resultaten valt de stijging van de schoolpopulatie in 2024-2025 vooral te verklaren door de bevolkingsgroei in het BHG. Deze verwachte bevolkingsgroei verklaart zo'n 78 % van de toename van de schoolpopulatie in het Gewest van 2014-2015 tot 2024-2025. In het secundair valt 86 % van de toename van de bevolking te verklaren door de toekomstige Brusselse demografie.

3.4. VERDELING VAN DE BRUSSELSE SCHOOLPOPULATIE IN 2024-2025 VOLGENS DE GEMEENSCHAPPEN EN HET TYPE ONDERWIJS

Op basis van de schoolprojecties wordt de bevolking volgens twee criteria ingedeeld: de gemeenschap waarin de leerlingen onderwijs volgen (Fédération Wallonie-Bruxelles of Vlaamse Gemeenschap) en het type onderwijs (gewoon, waaronder alternerend, of gespecialiseerd). De verdeelsleutels die worden gebruikt om het aantal leerlingen in elke gemeenschap en elk type te bepalen zijn die die tijdens het schooljaar 2014-2015 op niveau van de verblijfsgemeente

zijn vastgesteld. Deze verdeelsleutels worden toegepast op de bevolking die in 2024-2025 wordt geprojecteerd. De in 2024-2025 geprojecteerde schoolpopulatie moet dus tussen de gemeenschappen en types onderwijs worden verdeeld. We wijzen erop dat de verdelingen op basis van taal met geen enkele hypothese van specifieke evoluties rekening houden.

TABEL 8: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende leerlingen per niveau en gemeenschap voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Niveau en Gemeenschap	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Vershil
Kleuteronderwijs	59 320	65 449	6 129
Fédération Wallonie-Bruxelles	46 683	51 314	4 631
Vlaamse Gemeenschap	12 637	14 135	1 498
Lager onderwijs	94 133	106 666	12 533
Fédération Wallonie-Bruxelles	77 060	87 011	9 951
Vlaamse Gemeenschap	17 073	19 655	2 582
Secundair onderwijs	94 307	113 627	19 320
Fédération Wallonie-Bruxelles	80 252	96 501	16 249
Vlaamse Gemeenschap	14 055	17 126	3 071
Totaal Fédération Wallonie-Bruxelles	203 995	234 826	30 831
Totaal Vlaamse Gemeenschap	43 765	50 916	7 151

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

Tabel 8 geeft de resultaten weer van de toepassing van de verdeelsleutels per gemeenschap. Het totale aantal schoolgaande leerlingen in de door de FWB georganiseerde of gesubsidieerde scholen zou in 2024-2025, 234 800 bedragen tegenover 204 000 in 2014-2015, d.w.z. 30 800 extra leerlingen op 10 jaar. De FWB mag zich verwachten aan 16 250 extra leerlingen in het secundair onderwijs, 9 950 in het lager onderwijs en 4 600 in het kleuteronderwijs voor het volledige Gewest in 2024-2025.

De scholen van de Vlaamse Gemeenschap zouden in 2024-2025, 51 000 leerlingen kunnen opvangen. Dit betekent een

stijging met 7 100 leerlingen t.o.v. 2014-2015, ongeacht de niveaus. Er zouden 1 500 leerlingen meer in het kleuteronderwijs, 2 600 in het lager onderwijs en 3 000 in het secundair naar school gaan.

Tabel 9 verdeelt de leerlingen van elk niveau in functie van het onderwijstype. De leerlingen worden verdeeld al naar gelang ze gewoon onderwijs (waaronder alternerend voor het secundair) dan wel gespecialiseerd onderwijs volgen.

TABEL 9: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende leerlingen per niveau en onderwijstype voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Niveau en onderwijstype	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Vershil
Kleuteronderwijs	59 320	65 449	6 129
Gewoon	58 786	64 838	6 052
Buitengewoon	534	611	77
Lager onderwijs	94 133	106 666	12 533
Gewoon	89 195	101 133	11 938
Buitengewoon	4 938	5 533	595
Secundair onderwijs	94 307	113 627	19 320
Gewoon	90 915	109 644	18 729
<i>inclusief deeltijds onderwijs</i>	<i>1 817</i>	<i>2 140</i>	<i>323</i>
Buitengewoon	3 392	3 983	591
Totaal Gewoon	238 896	275 615	36 719
<i>inclusief deeltijds onderwijs</i>	<i>1 817</i>	<i>2 140</i>	<i>323</i>
Totaal Buitengewoon	8 864	10 128	1 264

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

In 2024-2025 zou het gewone onderwijs 275 500 leerlingen moeten tellen, tegenover 10 100 in het gespecialiseerd onderwijs.

Uit de vastgestelde tendensen blijkt dat het aantal leerlingen dat gespecialiseerd onderwijs volgt de laatste jaren blijft stijgen¹¹. Het percentage leerlingen uit het lager onderwijs dat in het gespecialiseerd onderwijs is ingeschreven lijkt in beide gemeenschappen toe te nemen. De cijfers die in dit Cahier aan bod komen houden geen rekening met deze evoluties. Ze geven de situatie weer zoals die in 2024-2025 zou moeten zijn, indien eenzelfde aantal leerlingen gespecialiseerd onderwijs zou volgen als in 2014-2015. Anders gezegd, als we de verdeelsleutel uit het schooljaar 2014-2015 toepassen, houden de resultaten rekening met de Brusselse realiteit. Die wordt gekenmerkt

door het feit dat het aantal in het Franstalig gespecialiseerd lager onderwijs ingeschreven leerlingen hoger ligt dan in Wallonië (Janssens, Carlier, Van de Craen, 2009).

Als we de in 2014-2015 vastgestelde verdeling toepassen op de schoolpopulatie in 2024-2025, dan komen we aan 10 100 leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs. Ze zouden als volgt verdeeld zijn:

- 600 in het kleuteronderwijs;
- 5 500 in het lager onderwijs;
- 4 000 in het secundair onderwijs;

Volgens diezelfde verdeelsleutels zou het aantal leerlingen in het alternerend onderwijs in het BHG tegen het schooljaar 2024-2025, 2 140 moeten bedragen (goed voor een stijging van 320 leerlingen).

¹¹ Volgens cijfers van de Fédération Wallonie-Bruxelles, is het aantal leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs in tien jaar tijd (van 2004-2005 tot 2013-2014) toegenomen in het kleuteronderwijs (+ 32 %), het lager (+ 13 %) en het secundair (+ 21 %) onderwijs. Volgens cijfers van de Vlaamse Gemeenschap is het aantal leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs tussen 2009-2010 en 2012-2013 toegenomen van 4,31 % naar 4,46 %.

3.5. BRUSSELAARS DIE BUITEN HET GEWEST SCHOOLLOPEN

Om de projecties te bekomen van de schoolpopulatie die het Gewest verlaat wordt eerst het aantal Brusselaars berekend dat naar een door de Franse of Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerde of georganiseerde school gaat, ongeacht de ligging van de school (zie hoofdstuk 2: hypothesen en methodologie). De resultaten worden vergeleken met de projecties van de schoolpopulatie van Brusselaars die naar

een school op het grondgebied van het Brussels Gewest gaan (nog steeds naar het door een van beide gemeenschappen georganiseerd of gesubsidieerd onderwijs). Tabel 10 geeft de resultaten van die projecties weer en vergelijkt ze met de waarnemingen voor de schooljaren 2009-2010 en 2014-2015.

TABEL 10: Aantal uitstromers tussen de schooljaren 2009-2010, 2014-2015 en de projecties 2024-2025

Niveau	Waarnemingen 2009-2010	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Vershil 2010-2015	Vershil 2015-2025
Kleuteronderwijs	1 067	1 309	1 363	242	54
Lager onderwijs	1 719	2 159	2 140	440	- 19
Secundair onderwijs	4 441	5 180	5 710	739	530
Totaal	7 227	8 648	9 213	1 421	565

Bron: waarnemingen 2009-2010 en 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

Het in aanmerking nemen van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG die tijdens de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015 is vastgesteld, doet het aantal uitstromers dalen. Volgens de methodologie proberen de projecties rekening te houden met de voorkeuren van de leerlingen en hun ouders om onderwijs te volgen in een school in het BHG.

Het toepassen van de maximale schooltoewijzingsgraden in het BHG gekoppeld aan de demografische groei van het Brussels Gewest leidt tot een aantal uitstromers, dat in principe blijft stijgen tot in 2024-2025. De stijging van het aantal uitstromers zou minder uitgesproken zijn tussen de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025 (+ 565 leerlingen), dan die tussen de schooljaren 2009-2010 en 2014-2015 (+ 1 421 leerlingen).

Eveneens zouden er in 2024-2025 dagelijks 9 200 leerlingen buiten Gewest naar school gaan, tegenover 8 650 voor het laatste bestudeerde jaar (2014-2015).

Het aantal uitstromers uit het kleuter- en lager onderwijs lijkt volgens de projecties te stagneren (+ 50 uitstromende leerlingen in het kleuteronderwijs en - 20 in het lager onderwijs). In het secundair onderwijs zou de uitstromende populatie blijven stijgen. De stijging van het aantal uitstromers in het secundair tussen 2014-2015 en 2024-2025 zal minder uitgesproken zijn dan tijdens de bestudeerde periode. Tussen 2014-2015 en 2024-2025 (binnen 10 jaar dus) zullen 530 extra leerlingen het BHG verlaten om secundair onderwijs in een school buiten het BHG te gaan volgen. Over de 6 laatste bestudeerde jaren (van 2009-2010 tot 2014-2015) is het aantal leerlingen met 740 gestegen.

3.6. EN NA 2025?

Hoe zal de schoolpopulatie na 2025 evolueren? Het antwoord is belangrijk. Aanwijzingen over de evolutie van deze schoolpopulatie kunnen ons geruistellen over het nut om in infrastructuur te investeren, een langetermijnproject bij uitstek. Het is dus belangrijk om aan te tonen dat investeringen ook op lange termijn nuttig zijn en dat het risico niet bestaat dat de nieuw opgerichte scholen, ook na de periode van de projectie (10 jaar), leeg zouden komen te staan.

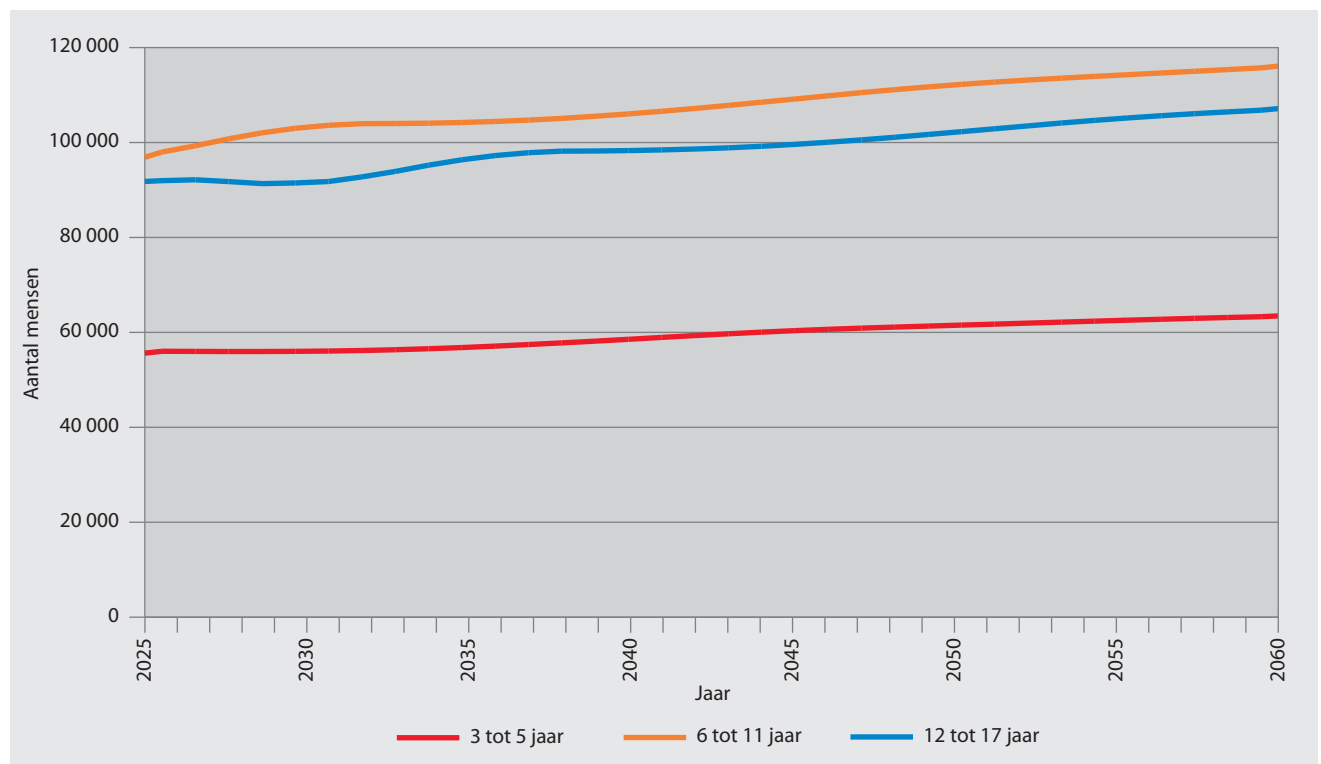
Om deze denkoefening te kunnen doen, baseren de projecties zich op de door het Federaal Planbureau (FPB) opgemaakte gewestelijke demografische vooruitzichten 2016-2061. De jaren die in aanmerking zijn genomen zijn

2025 tot 2060. Ze vertellen iets meer over de periode na het schooljaar 2024-2025. In een poging om de evolutie per niveau voor te stellen, is de bevolking als volgt in leeftijdscategorieën onderverdeeld:

- 3 jaar tot 5 jaar voor het niveau kleuteronderwijs;
- 6 jaar tot 11 jaar voor het niveau lager onderwijs;
- 12 jaar tot 17 jaar voor het niveau secundair onderwijs;

Grafiek 4 geeft de demografische vooruitzichten weer voor het Brussels Gewest per leeftijdscategorie. Volgens deze grafiek zal de bevolking van alle niveaus ook na 2025 blijven stijgen.

GRAFIEK 4: Demografische vooruitzichten in het Brussels Gewest per leeftijdscategorie van 2025 tot 2060

Bron: FPB, FOD Economie – Statistics Belgium

De populatie in het kleuteronderwijs (3 jaar tot 5 jaar) zou moeten stagneren tot aan het begin van de jaren 2030, om vervolgens licht maar continu te stijgen tot in 2060. De populatie die naar het lager onderwijs gaat (6 jaar tot 11 jaar) zou op een meer opvallende manier evolueren tot aan het begin van de jaren 2030. Ook die bevolking zal vervolgens blijven toenemen maar op een minder uitgesproken manier. Ook de populatie van 12 jaar tot 17 jaar in het BHG zou van 2025 tot 2060 blijven stijgen.

Ook al zal de schoolplichtige populatie in het BHG over de periode van 2025 tot 2060 niet lineair blijven stijgen,

toch blijft die stijging continu en is ze verdeeld over alle leeftijdscategorieën.

Volgens de demografische projecties van het FPB zal bovendien ook de schoolplichtige populatie in de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant tussen 2025 en 2060 blijven stijgen. Die stijgingen zijn vergelijkbaar met die van de Brusselse kinderen. Aangezien de grote meerderheid van de instromers in het BHG uit die beide provincies afkomstig is, zou ook het aantal niet-Brusselaars dat in een school van het BHG onderwijs volgt (instromers) moeten blijven stijgen.

SYNTHESE EN CONCLUSIES

Deze studie projecteert de verwachte schoolpopulatie in de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2024-2025, rekening houdend met de verzadiging van het Brusselse onderwijs. Zeven jaar geleden kon dankzij de hypothese van verzadiging in het Cahier nr. 2 van het BISA over datzelfde thema, het aantal plaatsen in het onderwijs worden geassimileerd met de in het BHG bestudeerde schoolpopulatie, of anders gezegd, met het aantal ingeschrevenen.

Op vandaag blijft deze verzadigingshypothese gelden en wordt ze nog versterkt door de analyse van de schoolpendel. Uit de evolutie van de instromende en uitstromende schoolstromen van en naar het Gewest blijkt dat de gewestelijke voorkeuren van een aantal ouders voor een bepaalde school vermoedelijk bemoeilijkt. We mogen er redelijkerwijze vanuit gaan dat steeds meer Brusselse ouders verplicht zijn hun kinderen naar een school buiten het Gewest te sturen. Anderzijds kunnen steeds meer ouders hun kinderen vermoedelijk niet langer in het Gewest naar school te sturen, terwijl ze dat eigenlijk wel zouden willen. Deze projectie kon zich dus niet beperken tot het louter vaststellen van de verzadiging in het onderwijs als basishypothese om het aanbod aan en de vraag naar scholen op elkaar te kunnen

afstemmen, zoals dit in 2010 het geval was. Deze projecties bevatten dan ook een voorzichtige schatting van deze twee gevolgen van de verzadiging door een schoolpopulatie daar te projecteren waar aan deze regionale voorkeuren op vlak van schoolkeuze het best zou worden tegemoetgekomen.

Binnen de beperkingen van de aldus bepaalde projectie en rekening houdend met de bevolkingsgroei waarop Cahier nr. 6 van het BISA heeft geanticipeerd, zou het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2024-2025, 285 000 schoolgaande leerlingen tellen. Dit betekent op 10 jaar tijd en ongeacht de niveaus, 38 000 extra leerlingen, waarbij het grootste deel van de stijging het gevolg is van de bevolkingsgroei. De schoolpopulatie van alle niveaus (kleuter-, lager en secundair onderwijs) zal in principe sterk toenemen. Tussen 2014-2015 en 2024-2025 neemt het aantal leerlingen, en als we de demografische vooruitzichten mogen geloven, vooral in het secundair onderwijs toe. De secundaire scholen zouden er 19 500 leerlingen bij krijgen, één vijfde meer dus dan de huidige populatie in het secundair. In het lager onderwijs komen er 12 500 leerlingen bij en in het kleuteronderwijs 6 000. Deze projecties staan samengevat in tabel 11.

TABEL 11: Evolutie van de schoolpopulatie in de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2014-2015 en 2024-2025

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs
Evolutie tussen 2015 en 2025	+ 6 000	+ 12 500	+ 19 500

Bron: BISA

De schoolpopulatie op het grondgebied van het Gewest zal overigens niet op een homogene manier evolueren. Vooral de gemeenten in het noorden en westen van het Gewest krijgen in principe het meest te maken met de stijging van hun schoolpopulatie.

In tegenstelling tot het Cahier van 2010, stelt dit Cahier geen schatting voor van het aantal te openen plaatsen. Ten eerste omdat er concrete plannen zijn om zowel in het basis- als secundair onderwijs nieuwe scholen te openen. We zouden daar rekening mee moeten houden. De Dienst Scholen van perspective.brussels moet projecten opvolgen waarbij extra plaatsen worden ingericht in het basis-

en secundair onderwijs in het BHG en de inspanningen inschatten die nodig zijn om extra plaatsen te scheppen en zo aan de behoeften te voldoen. Op datum van publicatie van dit Cahier wordt overigens gewerkt aan een door diezelfde dienst bestelde specifieke studie over het secundair onderwijs. De studie zal er de resultaten van gebruiken, waarmee de samenwerking tussen het BISA en de Dienst Scholen concrete vormen aanneemt.

We mogen er nu evenwel al vanuit gaan dat de overheden de komende jaren massaal werk zullen moeten blijven maken van het creëren van extra plaatsen. Deze op korte en middellange termijn essentiële inspanningen zullen ook op

langere termijn ongetwijfeld hun nut hebben. Volgens de gewestelijke demografische vooruitzichten zou de populatie op schoolplichtige leeftijd ook na het schooljaar 2024-2025 moeten blijven stijgen. Deze stijging zal zich op alle niveaus voordoen. De nieuwe klassen zullen dus ook door nieuwe generaties Brusselse leerlingen worden gebruikt.

Eenzijds zullen de openingen tegen het schooljaar 2024-2025 kunnen gebeuren binnen een reeds goed geoliede institutionele omgeving. De oprichting van de dienst Scholen, het in aanmerking nemen van de problematiek van de schoolplaatsen in de Strategie 2025 en de sensibilisering van beide gemeenschappen rond het plaatstekort zijn een stap voorwaarts t.o.v. de situatie in 2010. Anderzijds kunnen we er ook vanuit gaan dat de opdracht er ook moeilijker op wordt. In talrijke onmiddellijk bruikbare ruimtes zijn reeds nieuwe scholen ingericht. Nieuwe sites vinden kan dus een moeilijke opdracht worden. Een ook heel wat bestaande scholen hebben het scholenaanbod reeds maximaal uitgebreid.

Deze studie maakt evenwel een belangrijk voorbehoud. We mogen redelijkerwijze aannemen dat de verzadiging van het Brusselse onderwijs ook andere gevolgen heeft gehad dan het gedeeltelijk niet-tegemoetkomen aan bepaalde

voorkeuren voor een school in het Gewest. Zo heeft het vele ouders van kinderen die in bepaalde jaren zijn geboren vermoedelijk heel wat moeite gekost om hun kinderen in te schrijven in de kleuterschool van hun voorkeur. Zo kon een aantal hun kinderen niet inschrijven in de school, de wijk of de gemeente die ze hadden gewenst. Vervolgens kregen ze met dezelfde moeilijkheden te maken in het lager onderwijs, problemen die zich voor diezelfde kinderen ook zullen voordoen in het secundair. En ten slotte is zelfs de hoop om hun kinderen tijdens zijn schoolloopbaan binnen het Gewest van school te veranderen eerder klein. Meer algemeen beschouwd loopt een aantal kinderen dan, als gevolg van de onzekerheid over de uiteindelijk beschikbare plaatsen, school in een wijk, gemeente, school, net of zelfs onderwijstaal die niet de keuze is van hun ouders. Deze moeilijkheden, angsten, onmogelijkheden of spanningen – bovenop alle andere – waar ouders die op zoek zijn naar een school voor hun kinderen mee te maken krijgen, lenen zich niet bepaald tot een kwantitatieve schatting. Ze konden dan ook niet in de projecties worden geïntegreerd, noch worden gekwantificeerd. Het is ook door de inzet van meer kwalitatieve methodes dat deze moeilijkheden en de gevolgen ervan er baat bij zouden hebben om meer te worden belicht.

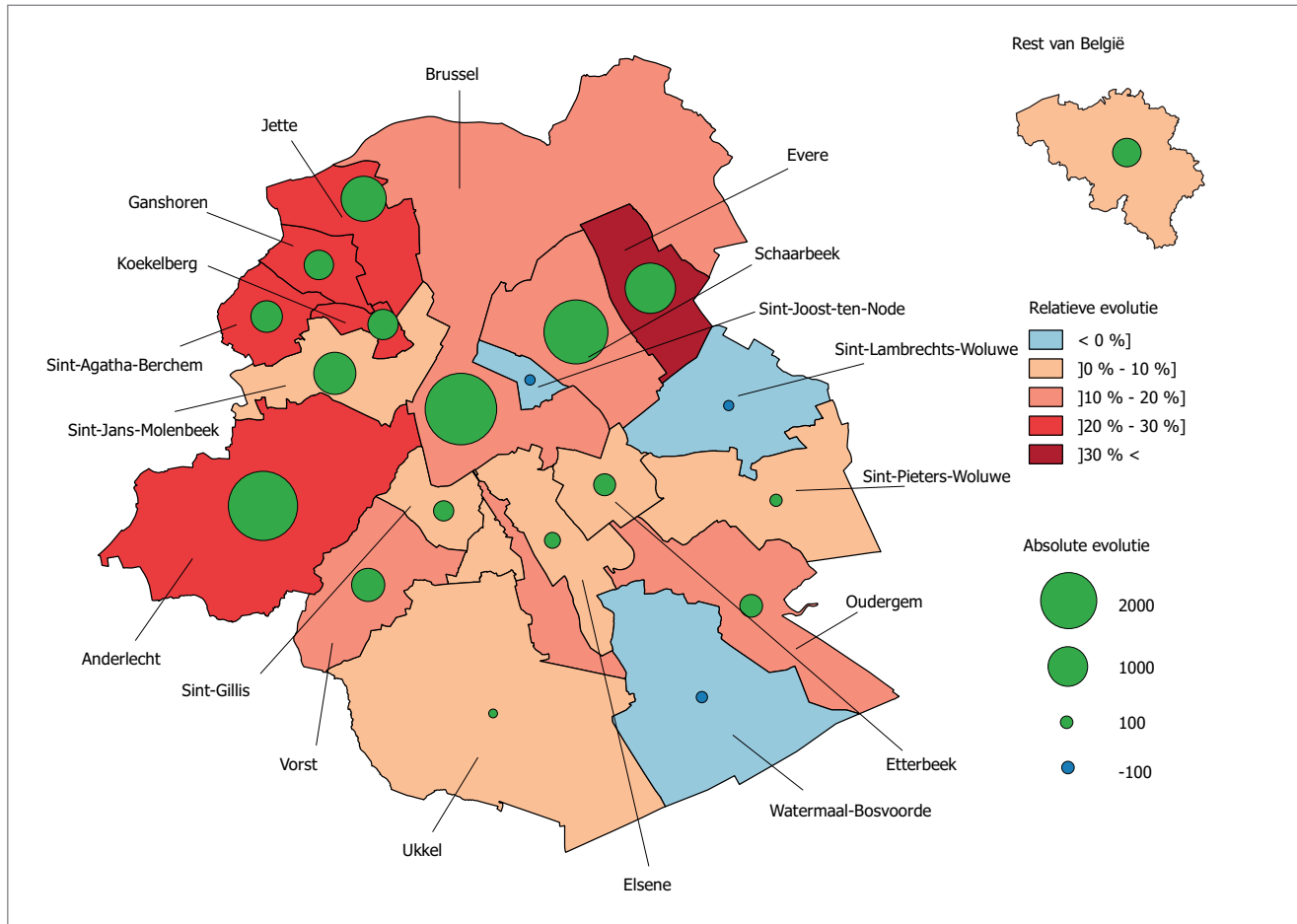
BIJLAGE: PROJECTIES VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET BASISONDERWIJS

TABEL 12: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het basisonderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025

Woonplaats	Waarnemingen 2014-2015	Projecties 2024-2025	Evolutie	
			Aantal	%
Anderlecht	16 226	19 580	3 354	21
Oudergem	3 175	3 537	362	11
Sint-Agatha-Berchem	2 977	3 672	695	23
Brussel	21 297	24 877	3 580	17
Etterbeek	3 913	4 252	339	9
Evere	4 613	6 388	1 775	38
Vorst	6 673	7 440	767	11
Ganshoren	2 936	3 542	606	21
Elsene	6 292	6 471	179	3
Jette	6 610	8 029	1 419	21
Koekelberg	3 101	3 745	644	21
Sint-Jans-Molenbeek	14 946	16 185	1 239	8
Sint-Gillis	5 310	5 596	286	5
Sint-Joost-ten-Node	3 710	3 636	- 74	- 2
Schaarbeek	17 691	20 548	2 857	16
Ukkel	6 930	6 984	54	1
Watermaal-Bosvoorde	2 336	2 244	- 92	- 4
Sint-Lambrecht-Woluwe	4 721	4 648	- 73	- 2
Sint-Pieters-Woluwe	3 626	3 732	106	3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	137 083	155 106	18 023	13
Rest van België	16 495	17 011	516	3
Totaal in het BHG schoolgaande leerlingen	153 578	172 115	18 537	12

Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

FIGUUR 6: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het basisonderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025

Bron: BISA

BIBLIOGRAFIE

Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling, 2012, Scholen – Naar meer plaatsen in het Brusselse onderwijs, 2012. Beschikbaar op: www.adt-ato.brussels (Op termijn: www.perspective.brussels)

Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling, 2012, Oriëntatienota voor de planning van basis en secundaire scholen, november 2012. Beschikbaar op: www.adt-ato.brussels (Op termijn: www.perspective.brussels)

Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling, 2014, Opvolging van de planning van de schoolvoorzieningen – Gebiedsanalyse en plaatselijke problematieken februari 2014. Beschikbaar op: www.adt-ato.brussels (Op termijn: www.perspective.brussels)

BISA en DEHAIBE X., 2010. Weerslag van de demografische ontwikkeling op de schoolbevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Cahiers van het BISA, nr. 2, September 2011. Beschikbaar op: www.bisa.brussels

BISA, Marissal P., Vermeulen S., Quittelier B., Janssens R., Delvaux B. en Wayens B., 2016, De nood aan leerkrachten in het Brussels Gewest, Cahiers van het BISA, nr. 5, juni 2016. Beschikbaar op: www.bisa.brussels

BISA, Dehaibe X., Hermia, J.-P., Laine B. en Romain A., 2016, Bevolkingsprojecties 2015-2025 voor de Brusselse gemeenten, Cahiers van het BISA, nr. 6, oktober 2016. Beschikbaar op: www.bisa.brussels

BISA, 2015, Steeds meer scholieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, In de kijker, september 2015. Beschikbaar op: www.bisa.brussels

BISA, Van Laethem M., Franklin A., 2016, Van thuis naar school: herkomst en bestemming van de Brusselse leerlingen, De Focus van het BISA nr. 15, augustus 2016. Beschikbaar op: www.bisa.brussels

Europese Commissie – Directoraat-Generaal Regionaal Beleid, 2011, Steden van morgen- Uitdagingen, visies, werkwijzen, Publicatiebureau van de Europese Unie, 2011. Beschikbaar op: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_summary_nl.pdf

Delvaux B. en Serhadlioglu E., 2014, La ségrégation scolaire, reflet déformé de la ségrégation urbaine – Différenciation des milieux de vie des enfants bruxellois, Les Cahiers de recherche du Girsef n°100, oktober 2014. Beschikbaar op: <https://uclouvain.be/fr/chercher/girsef>

Fédération Wallonie-Bruxelles, 2016, Note au Parlement de la Fédération Wallonie-Bruxelles ingediend door mevrouw de Minister Marie-Martine Schyns over “l’identification des besoins de création de places scolaires et propositions pour développer l’offre de places en FWB”, 9 september 2016.

Fédération Wallonie-Bruxelles, 2015, Les indicateurs de l’enseignement 2015, Bruxelles, Fédération Wallonie-Bruxelles en ETNIC. Beschikbaar op: <http://www.enseignement.be/index.php?page=26998>

Fédération Wallonie-Bruxelles, www.enseignement.be/index.php?page=25191&navi=404 geconsulteerd op 10 mei 2017

Groenez S., Verhaeghe J.-P., Surkyn J., Capéau B. en Vandenbroucke A., 2012, Haalbaarheidsonderzoek van een monitoringssysteem voor capaciteitsbehoeften in het leerplichtonderwijs, HIVA- KU Leuven, 2012.

Groenez S., Surkyn J., 2015, Een capaciteitsmonitor voor het leerplichtonderwijs – Technisch rapport, HIVA- KU Leuven, 2015.

Humblet P., 2010, Rapport sur l’accessibilité de l’enseignement maternel dans la région bruxelloise, observatoire de l’enfant, Cocof, oktober 2010. Beschikbaar op: <http://upse.ulb.ac.be/doc/Enseignement%20maternel%20-%20Janvier%202011.pdf>

Humblet P., 2011, De Brusselse demografische groei en de ongelijke toegang tot de kleuterschool, *Brussels Studies*, nr. 51, september 2011. Beschikbaar op: <https://brussels.revues.org/1041>

Janssens R., Carlier D. en Van de Craen P., 2009, Het onderwijs in Brussel, *Brussels Studies*, Synthesenota, SGB nr. 5, januari 2009. Beschikbaar op: <http://brussels.revues.org/919>

Perspective.brussels, 2017, Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling, project onderworpen aan openbaar onderzoek, versie van 13 januari 2017. Beschikbaar op http://www.gpdo.brussels/sites/default/files/gpdo_nl_web.pdf

Wayens B., Janssens R. en Vaesen J., 2013, Het onderwijs in Brussel: een complex crisisbeheer, *Brussels Studies*, *BSI synthesenota* nr.70, augustus 2013. Beschikbaar op: <http://brussels.revues.org/1182?lang=nl>

LIJSTEN VAN DATABANKEN EN STATISTIEKEN

AgODi, 2016. Bestanden van schoolgaande leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gegevens van de schooljaren 2009-2010 à 2014-2015.

Federaal Planbureau, Statistics Belgium, 2016. Demografisch vooruitzichten 2015-2060. Bevolking, huishoudens en prospectieve sterftequotiënten , 59 p.

Federaal Planbureau, 2017. Bevolkingsvooruitzichten 2017-2061, beschikbaar op volgend adres:
<http://www.plan.be/databases/data-35-nl-bevolkingsvooruitzichten+2016+2060>

ETNIC, 2016. Bestanden van schoolgaande leerlingen in het Franstalig onderwijs gefinancierd door de Franse Gemeenschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gegevens van de schooljaren 2009-2010 à 2014-2015.

BISA, 2017. Statistieken per thema, thema "Onderwijs", tabel van de schoolpopulatie, versie juli 2016, beschikbaar op www.bisa.brussels.

BISA, 2017. Statistieken per thema, thema "Demografie", tabel van de demografische vooruitzichten, versie oktober 2016, beschikbaar op www.bisa.brussels.

LIJST VAN FIGUREN

FIGUUR 1: Aantal in het Brussels Gewest woonachtige en/of schoollopende leerlingen per stroom en onderwijsniveau in 2014-2015	12
FIGUUR 2: Methodologisch schema van de projecties van de schoolpopulatie	21
FIGUUR 3: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het kleuteronderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025	29
FIGUUR 4: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het lager onderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025	31
FIGUUR 5: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het secundair onderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-202	33
FIGUUR 6: Kaart met de evolutie van het aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het basisonderwijs per woonplaats tussen 2014-2015 en 2024-2025	44

LIJST VAN DE TABELLEN

TABEL 1: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het georganiseerde of gesubsidieerde Franstalige en Nederlandstalige kleuter-, lager en secundair onderwijs voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015	13
TABEL 2: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende populatie per niveau en volgens de woonplaats tijdens het schooljaar 2014-2015	14
TABEL 3: Aantal in het Brussels Gewest schoollopende niet-Brusselse kinderen per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015	17
TABEL 4: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het kleuteronderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	28
TABEL 5: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het lager onderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	30
TABEL 6: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het secundair onderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	32
TABEL 7: Bijdrage van de toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG op de stijging van de totale schoolpopulatie in 2024-2025	35
TABEL 8: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende leerlingen per niveau en Gemeenschap voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	36
TABEL 9: Verdeling van de in het Brussels Gewest schoollopende leerlingen per niveau en onderwijstype voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	37
TABEL 10: Aantal uitstromers tussen de schooljaren 2009-2010, 2014-2015 en de projecties 2024-2025	38
TABEL 11: Evolutie van de schoolpopulatie in de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2014-2015 en 2024-2025	41
TABEL 12: Aantal in het Brussels Gewest schoolgaande leerlingen in het basisonderwijs volgens de woonplaats voor de schooljaren 2014-2015 en 2024-2025	43

LIJST VAN DE GRAFIEKEN

GRAFIEK 1: Aantal buiten het Gewest schoollopende Brusselaars (uitstromers) per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015	15
GRAFIEK 2: Aantal in het Brussels Gewest schoollopende niet-Brusselse kinderen (instromers) per niveau voor de schooljaren 2009-2010 tot 2014-2015	16
GRAFIEK 3: In het Brussels Gewest schoolpopulatie uit het kleuter-, lager en secundair onderwijs sinds het laatste bestudeerde jaar (2014-2015) tot in 2024-2025 volgens de projecties van de schoolpopulatie	27
GRAFIEK 4: Demografische vooruitzichten in het Brussels Gewest per leeftijdscategorie van 2025 tot 2060	39

LIJST VAN DE KADERS

KADER 1: Presentatie van de gebruikte databanken	25
KADER 2: Impact van de toepassing van de maximale schooltoewijzingsgraad in het BHG op de projecties van de schoolpopulatie	35

<http://www.bisa.brussels>